

tribuna

Ljubljana,
17. I. 1970
Številka 4
Letnik XIX

tone stojko
vam predstavlja
pupičke

Novi Izvršni odbor Skupnosti študentov

Na redni letni skupščini SS 23. decembra 1969 je bil izvoljen novi izvršni odbor SS:

predsednik KOŽELJ Janez	1945	FAGG	IV. letnik
podpredsednik KLAJŽAR Niko	1948	FF	III. letnik
Člani IO SS			
Dolničar Boris	1947	VŠPSN	III. letnik
Ilešič Marko	1947	PF	IV. letnik
Hrušovar Marjan	1947	MF	abs.
Kleindienst Jurij	1947	EF	IV. letnik
Kaluža Miro	1947	EF	IV. letnik
Muršec Marjan	1947	VŠPSN	III. letnik
Mrhar Drago	1946	EF	II. letnik
Oblak Vladimir	1947	SF	III. letnik
Ribičič Ciril	1947	PV	IV. letnik
Sušnik Edo	1947	EF	IV. letnik
Šetinc Lenart	1948	PF	III. letnik
Voljčanšek Silvo	1949	VŠPSN	I. letnik
Po funkciji:			
Šlander Jože	radio STUDENT		
Vodopivec Stojan	Sindikato študentov SN		
Sašo Šrot	TRIBUNA		

NE O 'STUDENTU', PAČ PA OB 'STUDENTU'

Verjetno je najbolj pošteno, če že v začetku se stavka poudarimo svoje začudenje. Ne toliko začudenje zaradi spora okoli beograjskega lista Student, zaradi nekaterih, po našem mnenju presplošnih in prepovršnih ocen družbenega dejanja uredništva tega lista; naše začudenje velja predvsem formalni obliki tega razpleta, nekaterim metodam in poenostavitvam, ki so po našem mnenju, upanju in prepričanju del preteklega političnega logike, vsekakor pa so daleč od našega razumevanja političnega funkcioniranja samoupravnega univerzitetnega središča. Naše začudenje je tem večje, ker je dogodek zamenjave uredništva študentskega lista dobil nenadoma tako obširno publiciteto v vsem jugoslovanskem, predvsem pa tudi slovenskem dnevnem tisku. Nenadoma se je Student znašel na samem vrhu notranjepolitičnih zanimivosti, medtem, ko je bilo sporu, ki se vleče že izpred junija leta 1968 in ki je veliko zanimivejši in problematičnejši od svojega razpleta, vse do danes posvečeno razmeroma malo pozornosti. In ne nazadnje: kje je tisti vzgib, ki je vzpodbudil uredništvo Dela, da je odstopilo razmeroma veliko prostora Tanjugovim poročilom dogajanj na beograjski univerzi in se tako široko posvetilo univerzitetno študentski problematiki, medtem ko o sami skupščini Skupnosti študentov na ljubljanski univerzi, ki je bila na koncu starega leta, še do danes skoraj ni zapisane vrstice? Problem načelne politične orientacije Dela je lahko le še argument več za naše dvome. Ni pa ne prvo ne zadnje v vrsti načelnih vprašanj, ki si jih tokrat ne želimo zastavljati O STUDENTU in njegovih idejno-političnih orientacij, pač pa OB METODAH POLITIČNEGA DELA, ki spremljajo razreševanje njegovega uredništva.

Ceprav smo se namreč z usmeritvijo uredništva Studenta pogosto razhajali, razhajali že ob samem vprašanju formalnega političnega organiziranja študentov na univerzi, ne sprejemamo samega načina politične odstranitve urednikov lista, ki jih spremlja že skoraj pozabljena spektakularnost množičnih »solidarnostnih zborov«, neargumentirane, čeprav morda včasih upravičene, politične diskvalifikacije in insinacije, odklanjanje pravice odgovornemu uredniku Studenta, da bi sodeloval v razpravi, ker se je menda formalno nepravilno prijavil, razne izjave, »da gre za veliko zmago komunistov na beograjski univerzi« itd. itd. vse do nenavadne publicitete, na katero je naletela sprememba redakcije tega lista, ki je bil po mnenju nekaterih komentatorjev tako ali tako produkt »zaprte in neodmevne politične klike«. Takih metod političnega dela ne odklanjamo le zato, ker smo verjeli v njihovo preživetost, pač pa, ker so nesprejemljive po vseh načelih in logiki funkcioniranja samoupravne družbe. Poleg tega se je v preteklosti vedno znova pokazala njihova neučinkovitost, kratkovidnost, majhen političen domet in celo nevarnost, da izpodkopljejo ne samo ugled Zveze komunistov, ampak celo zavro zaupanje v naša prizade-

vanja resnične demokratizacije v delu na univerzi. Zdi se, da v takem primeru ni mogoče govoriti o zmagi, pa naj bo nasprotnik kdorkoli.

Povsem je mogoče verjeti izjavi političnega delavca na beograjski univerzi, ki je pred približno tremi tedni položaj v tem univerzitetnem središču ocenil za »nevzdrženo«; ki je ugotovil, da so med študenti zaprte in klikarske skupine; da te skupine nasprotujejo delu in konceptom Zveze komunistov ali da so celo sovražna našim družbenopolitičnim izhodiščem. Toda sklepanje omenjenega političnega delavca, sklep, ki naj bi bil posledica ugotovljenega stanja, ni bil, da mora Zveza komunistov v razpravo z novimi argumenti in s stalnim preverjanjem svojih ideoloških izhodišč, pač pa enostavno, da je vsem takim in podobnim silam potrebno napovedati neizprosno boj. Kakšen boj? Če gre za obliko boja, ki smo ji danes priča, je tak zaključek ne samo nelogična poenostavitve, pač pa utegne postati tudi nevarna politična zmota.

Iz vseh navedenih okolnosti postaja v sedanjem trenutku skoraj nemogoče enostransko opredeljevanje ZA ali PROTI Studentu. Potrebna postaja objektivna in neodvisna ocena, neodvisna od vseh tistih poenostavitvev, ki obremenjujejo pogled na sedanje in pretekle odnose na beograjski univerzi. Taka ocena je lahko le rezultat ponovne ANALIZE redakcijske politike v zadnjih dveh letih; zato si tudi zaenkrat O STUDENTU še ne upamo spregovoriti.

Usodnejše ostaja vprašanje o zunanem izrazu sedanjega političnega preobrata. Nasprotniki politike ZK na beograjski univerzi bodo verjetno tudi po zamenjavi in odstranitvi redakcije Studenta ostali njeni nasprotniki, neprepričljivi postopka pa utegne pridobiti še večje število novih. Nekoč smo rekli: »Lokalno gašenje požarov.« Toda lokalne omejitve — pa če so še tako silovite — vsekakor niso zagotovilo, da ne bo naprej gorelo. Vsaj ne, dokler nismo odstranili vzroka požara.

In ne nazadnje: ne bo odveč, če nas je nekoliko strah.

Peter Vodopivec

GLOSA

Študentski tisk izraža interese študentov. V njem odsevajo sovpadanja ali razhajanje posebnih študentskih od običajnih interesov družbe. Možnost javne konfrontacije pomeni večjo možnost alternativ za uresničevanje in usklajevanje intencij.

Interesi študentov izhajajo iz njihovega posebnega načina materialnega življenja. Splošno stanje kulture, univerze in sistema izobraževanja daje temu okvir. Zato ustvarjalne sile študentov delujejo v smeri: razvijanja in kritike kulture, univerze in sistema izobraževanja, in preko teh oblik delovanja posredno na razvijanje in kritiko družbe.

V zaprtih sistemih se ob stagnaciji, ob avtoritarnih modelih in konservativnih, ozkih interesih ustvarjalni napor izjalovijo in kritika ne doseže svojega namena. Študentski tisk ima ob takih razmerah nalogo z rušenjem togih mehanizmov dinamizirati, sproščati iniciativo, dajati zgled pobudam in zahtevam. Dogaja se, da v tem delovanju posamezniki ali skupine pri študentskem tisku grede tako daleč, da več ne koristijo posebnim študentskim niti običajnim interesom, lahko jim celo škodujejo in pride do zamenjave. Na to smo vedno in vsi pripravljeni, in ko izpolnimo svoje poslanstvo, mirno, brez bolečin odidemo. Pri beograjskem Studentu pravkar odhaja ena taka skupina.

Jože Konc

SPREMEMBE

(Ota Šik predsedstvu CK KP ČSSR)

Naš osnovni cilj socializma je bil popolnoma osvoboditi delovne ljudi, rešiti jih ne le ekonomskega izkoriščanja in trpljenja, ampak tudi političnega omejevanja in pritiska, zagotoviti socialne pogoje za razvoj proizvodnih sil in na tej osnovi doseči kulturni in humani razcvet družbe. Pri vseh prejšnjih diskusijah je večina med vami soglašala s tem, da tak ekonomski in kulturni razcvet ni mogoče doseči pri sedanji obliki socialističnih odnosov, pri sedanjem sistemu vodenja, spodbujanja in organizacije proizvodnje, mehanizmov izbire in prilave vodilnih političnih in gospodarskih kadrov, brez kriterijev o učinkovitosti gospodarske dejavnosti s paralizacijo kakršnekoli tehnične in kvalitativne iniciative podjetij, njihove gospodarske samostojnosti in podjetnosti. Sami ste nekoč priznali, da teh procesov ni mogoče predrugačiti le z golim izboljšanjem centralnega planiranja ali celo samo z zamenjavo državnih funkcionarjev, ampak le z osnovno spremembo ekonomskega in političnega sistema — in seveda ohraniti socialistični značaj. Menili ste, da to morajo biti takšne kompleksne spremembe, pri katerih bi vsa vodilna in aktivizirajoča družbena dejavnost bila prisiljena zagotavljati optimalni gospodarski razvoj ne le z moralnimi in političnimi pozivi, ampak predvsem z ekonomskim pritiskom.

Danes se delate, kot da s temi osnovnimi mislimi ekonomske reforme ne bi nikoli soglašali in kot da takšna kompleksna ekonomska reforma niti ni bila pripravljena niti potrebna... Če danes mislite, da boste takšne spremembe dosegli samo s političnimi pozivi in trdimi besedami, ne da bi spremenili ekonomske razmere, vam te vere seveda nihče ne more vzeti. Vendar se pred ljudmi ne boste mogli znebiti odgovornosti za gospodarske izgube, ki jih bo ta vera povzročila.

Neprestano ponavljate, da za izvajanje ekonomske reforme ni bilo ničesar konkretno pripravljenega. Nenadoma zahtevate resne marksistične analize dejanskega gospodarskega položaja in vzrokov neuspeha. Vendar našemu ljudstvu niste nikdar stvarno in docela konkretno pojasnili, kaj je po vašem narobe v več kot sto strani debeli analizi, ki jo je leta 1968 za predsedstvo vlade pripravil velik kolektiv najboljših strokovnjakov in zakaj je bila ta analiza javnosti prikrita... Čeprav ti obsežni vladni materiali iz razumljivih razlogov niso bili objavljeni prej, pa kljub temu ne morete zanikati, da obstajajo. Če mi v češkoslovaškem tisku omogočite javno objaviti analizo in gospodarsko-politične predloge, sem pripravljen takoj dokazati njihovo existenco...

... V zgodovini ni novost ravnanje, ko se politik začne odvrnati od vsega, kar je sam nekoč podpiral, žrtvuje svoje sobore in obsoja njihovo nekdajno dejavnost samo zato, da bi obvaroval svoj oblastniški položaj. Osupljivo je, ko postanejo njegova najmočnejša družbena opora tisti ljudje, ki so ga prej sami politično preganjali in diskriminirali in proti katerim se je moral nekoč politično boriti.

Ponovna vrnitev najkonservativnejših in najreakcionarnostnejših ljudi na vse pomembne oblastniške in ideološke pozicije in odstranitev napredno mislečih ljudi s teh funkcij postaja za dolga leta ovira za kakršnekoli potrebne spremembe popolnoma preživetih oblik socialistične družbe. V češkoslovaškem tisku imajo zdaj odločilno besedo najplitvejši propagandisti, ki si spomladi leta 1968 niso upali napisati niti enega samega diskusijskega članka, čeprav je tisk vsakega, ki se z razvojem ni strinjal, izževal in mu ponujal svoje strani. Na dan so prišli šele v času najostreje cenzure, ko jim nihče več ne more javno odgovoriti. Vendar ideologija, ki se boji javne polemike in nenehne konfrontacije z resničnostjo, ki ne odgovarja na konkretne argumente, ampak žigosa zgolj svoje nasprotnike in pači njihova stališča, nima nič skupnega z znanstvenim socializmom in mislečih ljudi več ne more pridobiti...

... Oportunist je bil in bo zmerom tisti, ki resnične življenjske interese večine delovnih ljudi žrtvuje za svojo politično kariero in po željah oblastnikov...

... Čemu koristi t. im. priznavanje realnosti, če pa pomeni samo enostransko podrejanje danim oblastniškim razmeram pri popolnem ignoriranju nujnih osnovnih ekonomskih reform, brez katerih država gospodarsko propada: ko je vsiljena odpoved potrebnim reformam ljudstvu prezentirana kot obramba socializma...

Text 69, München
Prevod in izbor P. K.

Op. prev. in ur.: Odprto pismo Ota Šika predsedstvu CK KP ČSSR objavljamo skrajšano, izbor pa je zgolj informacija!

Dušan Pirjevec

IZ PREDAVANJA O PREDAVANJU

Tribuna je ob petdesetletnici slovenske univerze objavila tudi članke, ki problematizirajo univerzo in ki med drugim kritizirajo oziroma zavračajo tisti način univerze, ki je zgrajen na principu predavanja. Vse to je vredno naše pozornosti in zdi se mi potrebno, da spregovorim o teh tudi na našem seminarju in sprožim eventualno debato. Ta moj poskus mora nujno ostati nepopoln, a ga je vredno tvegati zaradi pomena, ki ga takšne kritike dobijo iz konteksta, v katerega so postavljene. Ta kontekst je nam vsem znan. Priznati moramo, da smo vsi nezadovoljni z univerzo, o čemer se lahko prepričate, če preberete npr. ankete, objavljeni ob 50-letnici slovenske univerze v *Sodobnosti* in *Naših razgledih*. Vse to kaže, da je problem univerze nevrtaški problem in zaradi tega lahko vzbudi intenzivno poudarjanje konkretnih kritičnih točk. Tudi konkretno študentsko in splošno vedenje, zlasti še, ker je popolnoma jasno, da slušatelji v času študija naletijo na vrsto zelo težkih in individualno tudi zelo usodnih problemov. Zato morajo o teh stvareh zelo resno razmišljati in zato lahko takšne konkretne kritike določajo vedenje in usmerjajo iskanje rešitve k popolnoma določenemu cilju.

Kritika, ki problematizira način predavanja, se opira na vrsto konkretnih dejstev, ki jih ni mogoče zanikati. Načeloma je namreč jasno, da se naša univerza, še posebej naša fakulteta (filozofska, op. ur.), nista prilagodili temu, kar imenujemo množičnost. Na razpolago so podatki, ki jih kar naprej srečujemo in ki jim posamezni avtorji dajejo večji ali manjši poudarek. Podatki, ki so bili objavljeni v omenjeni številki *Tribune*, kažejo, da diplomira pri nas komaj dvanaest odstotkov vseh vpisanih študentov in da od ene vpisane generacije odpade v petih letih kar polovica študentov. Vse te številke ponavadi interpretiramo kot znak nekakšne temeljne nezadostnosti, razumemo jih kot nekaj tako rekoč katastrofalnega. Preden pa to storimo, moramo seveda premisliti, če je to res katastrofa in kaj je tisto, kar je tukaj postavljeno pod vprašaj?

Mislím, da so razprave, ki niso izšle samo v *Tribuni*, ampak tudi v drugih naših časopisih in ki se sklicujejo na te številke, samo deloma resnične, samo deloma točne. Kajti ob podatkih, ki sem jih navedel, je tudi npr. podatek, naveden v *Tribuni*, o Sovjetski zvezi, kjer znaša odstotek diplomantov 20,5, kar pomeni, da tam diplomira zelo malo več kot ena petina vpisanih.

Mislím, da ni nikogar, ki bi trdil, da morajo vsi, ki se vpišejo, tudi diplomirati. To se pravi, da prilagojenost univerze množičnosti očitno ne more biti v tem, da bi diplomirali vsi, ki se vpišejo, ampak gre očitno samo za relativen, torej ne za absoluten dvig števila diplomantov. Če namreč ne zahtevamo, naj bi diplomirali prav vsi, ki se vpišejo, potem gre samo za vprašanje odstotka. Tukaj šele nastane in se začne odpirati problem sam. Nastane vprašanje, kako določiti minimalno število nujnih diplomantov in kako določiti maksimalno dovoljeno število osipa? Kajti, šele ko bi imeli ta odstotek določen, in normativno postavljen, bi šele lahko govorili o ustreznosti ali neustreznosti univerze. Dokler teh meril ni, ne moremo o teh dvanajestih ali petdesetih odstotkih reči nič veljavnega.

Merilo, ki bi omogočalo določanje ustreznega odstotka, in s tem merilo za ustreznost same univerze, bi najbrž lahko bile t. im. družbene potrebe. V tem primeru bi bila univerza učinkovita le, če bi na leto dajala vsaj približno toliko strokovnjakov, kolikor jih potrebujejo različne institucije, tovarne in druge službe. Vprašanje tedaj ni v tem, ali smo zmožni, za krajše roke seveda, izračunati kadrovske potrebe družbe ali ne. Vprašanje je, če bi bil s takšnim izračunom in nato s prilagoditvijo univerze takšnim izračunom problem univerze tudi res rešen. Mislím, da bi ne bil. Začela bi se nova in morda še težja vprašanja, na kakršna so naleteli v Franciji že v letu 1968 ob študentski revoluciji.

Znano je dejstvo, da se pri nas vse preveč mladih ljudi odloča za t. im. humanistične, vse premalo pa za tehnične, eksaktno znanstvene ipd. stroke. Če bi vzeli za merilo družbene potrebe, potem bi morali od univerze zahtevati, da uredi stvar tako, da se bodo slušatelji vpisovali na univerzo na način in v številu, kot je primerno deklariranim in matematično ugotovljenim potrebam, s čimer bi se seveda zmanjšala svoboda slušatelja pri izbiri predmeta in poklica. Nastal bi problem, kako doseči, da bi se mladi ljudje vpisovali na posamezne oddelke vedno in samo v primernem številu. Dokler ta problem ni rešen, tudi ni možno kritizirati in reformirati univerze v smislu nekakšnega radikalnega funkcionalizma, tem bolj ne zato, ker vemo, da je bil tak funkcionalizem, čeprav ne radikalen, v Zahodni Evropi eden od vzrokov študentske revolte. S tem se nam naš problem vrača na univerzo, kajti od družbe ne moremo pričakovati rešitve. Problem množičnosti in naše adaptacije množičnosti moramo mi sami premisliti in najti rešitev. Najprej si moramo problem sam šele ozledati.

Problem se nam na prvi pogled kaže kot problem izredno visokega osipa in izredno nizkega števila di-

Pričujoči tekst je nastal po zapisu predavanja z dne 17. 12. 1969 na oddelku za svetovno književnost in literarno teorijo na rednem seminarju. Prispevek je za nas dragocen kot vzpodbuda za nadaljnje razmišljanje o univerzi, o njenih temeljnejših osnovah, zlasti v tistem delu, kjer govori o predavanjih.

Uredništvo

plomantov. Toda preden to vprašanje razvijemo, se moramo vprašati, zakaj se nam ti dejstvi sploh kažejo kot problem. Problem sta nam očitno zato, ker izhajamo iz prepričanja, da bi moral biti osip bistveno manjši, število diplomantov pa bistveno večje, čeprav hkrati seveda ne mislimo, da bi morali prav vsi, ki se vpišejo, na univerzi tudi ostati. To pa je očitno problem selekcije. Kajti vsi pristajamo na to, da je naloga univerze tudi, da nekatere izloči in da statusa visokokvalificiranega strokovnjaka ne da tistemu, ki za to kratko in malo ni sposoben (oziroma ni sposoben v določenem trenutku svojega življenja). Univerza torej mora opravljati selekcijo. To je ena njenih funkcij, sicer ne bi bilo razumljivo, zakaj sestavni del univerze tvorijo tudi izpiti s celo vrsto drugih sistemov preizkušanja znanja in zmožnosti. Zato je današnji problem univerze v tem, da se na njej ne opravlja več ustreznega selekcije. Tega problema pa sedaj ne obravnavam, ga še ne morem obravnavati s stališča družbenih potreb, pač pa s stališča interne strukture univerze same.

Selekcija pomeni, da izločimo nesposobne in ne dovolj sposobne, iz česar sledi, da smo se že a priori postavili na stališče, da ljudje niso enaki in da so sposobnosti, kot to pravi statistika, neenakomerno distribuirane. Da bo jasno, v čem je problem, bom navedel kratek odstavek iz razprave, ki jo je v 6. številki *»Moderne organizacije«* za leto 1968 napisal Mitja Kamušič o problemu visokega šolstva. Tam pravi:

»Človeštvo je naroden pojav z normalno distribucijo svojih sposobnosti, tudi sposobnosti dojemanja, učenja in uporabe naučenega znanja, ki jo pozna Gaussova krivulja. Velika večina ljudi je takih, da jim je dostopna samo nižješolska izobrazba, drugi del je takih, da jim je dostopna samo srednješolska izobrazba, in samo enemu delu je dostopna višješolska izobrazba.«

Na podlagi Gaussove krivulje — če te statistične predpostavke veljajo — bi torej lahko za vsako leto dobili točen izračun, kolikšen odstotek maturantov je sploh sposoben študirati na univerzi. To se pravi: naloga univerze bi v takem primeru bila, da poišče tiste konkretne posameznike, ki so nosilci sposobnosti, ki so locirane v določenem segmentu Gaussove

krivulje. Edino na ta način bi lahko dobili matematično ugotovljen procent, ki ga selekcija sme in mora doseči. Na ta način bi imeli točno merilo za merjenje univerzitetnega poslovanja. Takrat šele bi se dalo popolnoma racionalno in znanstveno ugotavljati, kje v tem univerzitetnem mehanizmu škripije.

Toda vse to je možno le, če pristanemo na tezo o distribuciji zmožnosti, če torej pristanemo na neko apriorno neenakost. To pa je zdaj centralni problem, ki je seveda toliko težji, ker bi s pristankom na tak postopek zapustili to, kar je doslej tvorilo temelj univerze, zapustili bi znamenito Descartesovo tezo, ki je zapisana kar na začetku njegove razprave o metodi:

»Zdrava pamet (beau sens), je od vseh reči na svetu porazdeljena najbolj enakomerno. Vsakdo namreč meni, da je ima v tolikšnem obilju, da si je celo tisti, ki jih je v vsaki drugi stvari zelo težko zadovoljiti, navadno ne vsake več, nego je premorejo. Da bi se v tem hkrati vsi zmotili, se ne zdi verjetno, verjetneje je, da je zmožnost pravilne presoje in razlikovanja resnice od neresnice, in prav to imenujemo zdravo pamet ali razum, po naravi enaka vsem ljudem.«

Princip Gaussove krivulje je princip, ki je temeljno različen od principa Descartesove teorije in s tem tudi od principa, na katerem je zgrajena dosežanja univerza. To pa pomeni, da je vprašanje univerze v bistvu filozofski problem, kar se je že pokazalo, čeprav tega nisem posebej izrekel, ko sem govoril o radikalno-funkcionalistični viziji univerze; kajti ta vizija radikalno omejuje svobodo odločanja o lastnem poklicu in o lasini prihodnosti. O tej filozofski dimenziji celotnega problema seveda ne govorim zato, da bi jo naprej razvijal, marveč opozarjam na ta kompleks zato, ker iz njega sledi, da sta prava kritika univerze in s tem nova organizacija univerze možna samo iz potrpeživega razmisleka filozofske razsežnosti njene problematike. Najbrž bi bila prav dolžnost filozofske fakultete razviti to problematiko. To posebej poudarjam zaradi tega, ker je po mojem mnenju mogoče gledati samo v takšni luči tudi na ostale instrumente univerzitetnega pouka, predvsem pa na tisti instrument, ki je v zadnjem času ne samo pri nas, ampak povsod izpostavljen posebnemu kritičnemu napadu — to je instrument predavanja.

Kakor o univerzi nasploh je tudi o tem ožjem vprašanju možno sklepati zelo na hitro in površno, zlasti pa v obliki učinkovitih, zelo revolucionarnih ali vsaj radikalno reformističnih gesel. Taka gesla imajo seveda v določeni splošni klimi mnogo večji in hitrejši učinek kot podoben in natančen premislek. Jasno je, da so smešna tista predavanja, ki iz leta v leto in cela desetletja ponavljajo eno in isto in ki jih berejo predavatelji iz »rumenih in zamaščenih skript«. Vendar pa takšni primeri niso še nikakršen argument.

Treba se je vprašati, kako so takšna ponavljanja sploh možna in ali je sploh možno brez ponavljanja? Mislím, da ne. Tudi tam, kjer ni predavanja, kjer sta delo in študij organizirana v t. im. skupinah, so ponavljanja nujna. Na medicini n. pr. morajo vse študentske generacije druga za drugo ponavljati v bistvu natančno iste poskuse in opraviti iste kirurške reze

(Nadaljevanje s 3. strani)

SMO V PODREJENEM POLOŽAJU

Več vzrokov je, zakaj smo v preteklem letu opravili zelo malo ali pa nič vrednega in študentske organizacije dostojnega dela. Študentska organizacija kot taka ne more delovati linijsko in premanentno, ker je izpostavljena nevidnim silam. Studentje smo se vpisali na visoko šolo in na univerzo po svobodni odločitvi in volji, toda s tem smo se prostovoljno prepustili vrsti napisanih in nenapisanih pravil, navad n zakonov, ki nas ščitijo (če jih poznamo in če jih upoštevamo), da nas ne bi preprosto izločili, drugače pa nas silijo k pokorni poslušnosti. Pravila in predpisi študentom zapovedujejo naj obvladajo učno snov in so funkcionalizirani. S tem so postali funkcionalizirani tudi odnosi med maloštevilnim učnim osebjem in med velikim številom slušateljev. Te vrste funkcionalizacija je študente postavila v enostransko podrejen položaj, tako da se mora ali funkcionalizirati tudi organizacija študentov ali pa ostane samo baza gibanja. Soočeni smo s kombinacijo dveh možnosti.

Podrejenost se manifestira v več smereh:

1. Tajništvo ali dekanat opravlja svoje delo s slušatelji preko oglasne deske z obvestili, sklepi, odločitvami, termini. Slušatelji imajo pravico z (napisano) prošnjo posredovati zase. V obeh primerih je objekt slušatelj.

2. Sodelovanje v samoupravnih organih visoke šole ali fakultete je le predstavnisko in v večini primerov samo formalno. V znanstveno-pedagoškem svetu in v študijski komisiji imamo le po nekaj članov — študentov, tj. veliko manj kot predavateljev. Njihova glavna vloga pa je, da s svojo prisotnostjo udeležence sej opozarjajo na študentsko populacijo, da skušajo informirati in da branijo določene študentske interese. Najširši samoupravni organ je svet letnika. V njem je število študentov in predavateljev enako, toda v praksi se udeležuje sestankov sveta letnika samo predstojnik letnika, ostali predavatelji pa po navadi ne. Tako kot vsi drugi samoupravni organi ima tudi svet letnika nalogo naj bi postal čim bolj funkcionalen. To pomeni, da mora sprejeti in višjim organom posredovati tiste zahteve in predloge, ki se s stališča temeljnega cilja pokažejo koristni. V zadnjem času prevladuje švedski sistem — se pravi, da skušajo izpolniti vse zahteve in predloge, tako da slušatelji ne bi imeli vzrokov, za nasprotno gibanje ali pritisk.

3. Študent mora pozorno, z zanimanjem, s spoštovanjem in v miru poslušati predavanja. To je dolžnost študenta in pravica profesorja zaradi naziva in spoštovanja, ki mu gre. Profesorja Rene Welk in Austin Warren sta ugotovila, da se »na obrabljeno, medlo govorico odzivamo medlo, bodisi s privajenimi dejanji, bodisi z dolgočasjem«. To dolgočasje je najbolj problematično in mučno tam, kjer s klicanjem, ali s podpisovanjem silijo študente, da se udeležujejo predavanj. Skratka srednješolske metode.

4. Na izpitu profesorji natančno sprašujejo predavano snov. Predavatelja pri tem ne zanimajo sposobnosti slušatelja, temveč skuša ugotoviti le to, če sar slušatelj ne ve. Če se vso snov naučiš na pamet, dobiš odlično oceno. Zato je najbolj primerno, da študiraš iz zapiskov. To vedo tudi profesorji, ker so prav tako študirali tudi oni; zato prilagajajo ritem predavanj študentom, ki predavanja zapisujejo. So slušatelji, ki imajo sloves dobrega študenta, vendar v celem študijskem letu niso imeli v rokah razen najbolj popularne obvezne literature niti ene resnejše knjige, ali tehtnejše študije. Pridnost in prizadevnost se na izpitu dobro obrestuje. Toda tudi tedaj se moraš nenehno zavedati, da je nad teboj profesor.

Opisani odnos med profesorjem in med študenti in sedanji študijski sistem enako ustrezajo predavateljem, poprečnim, podpoprečnim in tudi nadpoprečnim študentom, skratka vsem. Ker pa funkcionalizacija odstopanja ali izstopanja ne trpi, daje celotni pedagoški proces vtis takega humanega in demokratičnega videza, kot da se ravna po poprečju, kot da je po volji večine. V bistvu se nivo poprečja nenehno in postopno niža; to še bolj pospešuje hitra ekspanzija univerze in visokih šol. Nadpoprečni slušatelji v tem primeru preprosto izkoristijo univerzo, ali visoko šolo zato, da bi čim lažje prišli do diplome.

V svoji študiji o socialnih slojih na Slovenskem Janko Kos ugotavlja naslednje: »O splošni izobrazbi, ki jo dajejo srednje strokovne šole, je znano, kako šibka je, saj dostikrat ne preseže osnovnošolske ravni. Slabi poprečni uspehi na gimnazijah opozarjajo, da je splošna izobrazba precejšnjega dela dijaštva površna, samo poprečna ali celo podpoprečna. Da se izobrazbena raven takšnih dijakov na univerzi ne dvigne kaj prida, se razume samo po sebi; mor da je v tem pojasnilo za precej številni tip slovenskega študenta, čigar splošna izobrazba se ne vzpenja dosti nad raven, ki jo mora po vseh pravilih dati poprečnemu Slovencu že osemletka. To pa je pojav, ki vpliva na fiziognomijo dela sodobnega izobraženstva.«

Univerza je torej samo člen v celotni verigi izobraževanja in ni pripravljena deliti odgovornosti za prejšnje napake, niti ne želi nikogar poklicati na odgovornost. To pomeni, da se raje solidarizira v slabem z vsemi ostalimi družbenimi dejavniki, kot pa da bi se distancirala od njih. To izhaja tudi iz tega, da univerza ali visoka šola v večini primerov nastopa proti študentskim gibanjem in da profesorji — z malo izjemo — konfrontirajo z gibanjem, univerza pa ne nastopi proti študentom v svojem imenu, temveč v imenu celotne družbe.

Dijak ali slušatelj je torej vse skozi pasivni nosilec dogodkov in je v položaju objekta pedagoškega procesa. Starši in ostali državljani — vštevi tudi profesorje — mislijo, da imajo študentje neskončno svobodo, storijo lahko kar hočejo in si privoščijo na sploh tudi tako obnašanje, kot bi ga navadni smrtniki ne. V bistvu se ta velika akademska svoboda izčrpava s tem, da se lahko slušatelj svobodno adaptira oblikam podrejenosti, prisile, sistema in funkcionalizacije.

Neposredno jih nihče ne prisili k tej torturi samoadaptiranja, tako kot na primer delavca stroj ali tekoči trak, temveč mora študent sam najti način, kako bo preživel, kako bo preeksistiriral svoja študentska leta. Ker pa lahko vse to storijo le s prisilo (nad seboj) — znano je na primer da študira večina študentov za izpite iz strahu — celotna univerza je zanj tuja, kot na primer kino ali blagovnica. Zastonj skuša zunaj zidov univerze razumeti svoj dom, svoj otok, razumeti sebe, kot posameznik lahko eksistira le z drugimi in le proti vsem stvarim.

V dnevnih lahko bere, da je na zavodu za zaposlovanje prijavljenih toliko in toliko diplomiranih, da dober del strokovnjakov išče zaposlitev v tujini, kjer znajo bolje izkoristiti znanje kot doma. Kadrovska struktura zaposlenih doma ne ustreza ne po strokovnih profilih, ne po izobrazbi. Mladi se ne morejo zlahka vključevati v proizvodni proces. Univerza ne daje gospodarstvu in družbenih službam ustreznih profilov. Ko študent bere vse te članke, ne ve, ali naj se veseli, ali naj bo žalosten. Gotov je edino v tem, da ga družba ne potrebuje. Če pa ga kljub vsemu upoštevajo, ga upoštevajo samo za manipulacijo, ko govorijo in ukrepajo v njegovem imenu in namesto njega drugi. Zato se študent raje distancira od politike. Predstavlja tisto poprečje, na katerem univerza gradi in v imenu katerega izvaja učni in pedagoški proces. Zato časnikov ne bere, raje seže po Pop-expressu, kjer se (navidezno) sam, po svoji želji in presoji lahko funkcionalizira.

K VPRAŠANJU ŠTUDENTSKEGA STANDARDA

Depolitizacija in dezideologizacija, ki sta zajeli dober del naše družbe, se jasno kaže tudi pri študentih. Moralni odgovornosti za skupne zadeve danes ne gre pripisovati velikega pomena, ker se posameznik težko (ali pa sploh ne) identificira z ideali kake skupine ali skupnosti, ker so nam ti ideali predstavljeni kot problemi, torej nimajo vrednosti. Brž ko se je pri nas nehalo govoriti o novi levici, o kulturni revoluciji in o drugem (ali smo jih že presegli?), se je izgubila tudi idejna podlaga, ki bi študentske ali celo sindikalistične probleme, s stališča družbe pa racionalne sile, zmogla pretvoriti v splošno akcijo.

Vprašanje je kdo naj skrbi za nas? Ali vsak zase, ali vsi za vse? Ali bodimo skupaj v dobrem in slabem? Ali naj se prepustimo, da bodo za nas skrbeli drugi: univerza, izobraževalna skupnost, izvršni svet? Kaj je obči interes? Kaj so naši interesi?

O štipendijah govorimo že leta in leta kot o občem interesu, število študentov pa nenehno pada (absolutno). Medtem ko je študentov vedno več.

leto	št. študentov	štipendisti	% študentov	popr. štíp.
1965-66	11.221	3196	28,6	200
1966-67	11.372	2618	23,3	242
1967-68	12.282	2345	18,9	250
1968-69	13.238	2292	17,3	267

Kdo naj zahteva ukrepe ali skrbi zaradi prevlekih nesorazmerij med številom študentov tehničnih in humanističnih ved (dvakrat nas je več)? Priča smo, da razpisujejo štipendije za bodoče inženirje, obenem pa je veliko študentov, ki nimajo možnosti, da bi štipendijo sploh dobili. (Ena sama tovarna je razpisala 330 štipendij za bodoče inženirje, dobila pa je komaj 45 prijav). Študijsko posojilo res da lahko dobi vsak študent, ki ima zato študijske in materialne pogoje, vendar posojilo še ne zagotavlja tudi zaposlitve po končanem študiju. Nerazvite pokrajine in občine bi morale s posebnimi dodatki stimulirati in vezati tiste študente, ki bi bili voljni sprejeti službo pri njih. Potrebno je poenotiti kriterije za štipendije: zdaj nekateri, ki bi več potrebovali ob boljšem učnem uspehu dobijo celo dvakrat manj kot drugi. Pa še to: čeprav zakon izrecno obvezuje štipenditorje, da morajo nakazati štipendije preko fakultete, dobiva dober del študentov štipendijo direktno. Zaradi tega je težko npr. voditi evidenco o štipendijah na fakultetah.

Izgradnja študentskih domov ne more biti vprašanje administracije ali predmet razprave med mariborčani in ljubljanci. Tisti študenti, ki stanujejo v študentskih domovih in so sorazmerno bolj organizirani kot ostali del, bi se ne smeli zanimati za možnost in pripravljenost družbe, da bi zgradila čimveč domov, zaradi tega, ker se lahko sami lepega dne znajdejo na ulici, temveč zaradi tistih, ki stanujejo v nemogočih razmerah in plačujejo veliko več. Stevilke kažejo, da vsak tretji študent lahko stanuje v študentskem domu.

V zadnjem času je vedno več govora o možnosti, da bi domovi in menze prešli na ekonomske cene. V študentskem naselju so določene nove cene stanovanja in menze. Zaradi nakopičenih problemov študentskih domov in menz, zaradi neustreznosti oblike regresiranja in ker so cene v zadnjih letih nenehno rasle, ob koncu leta je bilo potrebno pokriti izgubo približno 50 milijonov starih dinarjev. Zaradi stalnih izgub (in to navkljub dotacijam) je utemeljena zahteva in potreba za prehod na ekonomske cene, ne samo v Ljubljani, temveč tudi v drugih univerzitetnih središčih. Vendar ob tem vse premalom govorijo in pišejo o potrebi po ekonomskih štipendijah. Po mojem so ekonomske cene za usluge študentskega standarda nesmiselne vse dokler z zakonom ne bo zagotovljen študentski standard. Dohodki študentov so večinoma fiksirani, medtem ko cene ne plezajo navzgor le sezonsko temveč stalno. Medtem ko imajo zaposleni možnosti za kompenzacijo preko povečanja osebnega dohodka, študentje na to ne morejo računati. Po mnenju nekaterih ki to problematiko poznajo, morajo povečanje življenjskih stroškov študentov v enaki meri deliti družba, starši in študentje. Vendar praksa kaže, da dohodki študentov tudi ob znatnejšem povečanju stanarine in menze (kot na primer zdaj) ostajajo isti ali pa se povečujejo le simbolično. Poglejmo naslednjo tabelo:

Delež dotacije v celotnem dohodku domov in ŠN:

leto	cel. dohodek domov + menza ŠN	dotacija	%
1963	1.318.854,43	41.091,14	3,1
1964	1.985.444,21	364.642,43	18,4
1965	3.518.898,35	1.000.050,00	28,4
1966	4.583.753,71	1.266.325,12	27,6
1967	5.341.498,35	875.880,00	16,6
1968	5.341.498,35	927.953,84	17,4

Univerza in republiška izobraževalna skupnost sta naročila pri inštitutu za ekonomiko in organizacijo podjetja raziskavo na temo: sprememba oblike dajanja materialne pomoči študentov v zvezi s finansiranjem zavoda. Študentski domovi v Ljubljani. V prvem delu te raziskave (ki je že končana) je bistvo problema diferencirano takole: ukinjen naj bi bil dosednji način dajanja materialne pomoči študentom z dotacijami zavodu Študentski domovi in uvede neposreden način materialne podpore zato upravičenih študentov.

Zavod študentski domovi ne bo torej več prejemal družbenih dotacij in se bo moral vzdrževati sam s svojimi dejavnostmi po načelih dobrega gospodarjenja. V ta namen morajo najprej določiti primerne višine cen, po katerih naj plačujejo študentje zavodu njegove storitve.

V drugem delu raziskave, ki še ni izdelana bo potrebno najti rešitve za naslednja vprašanja:

— kateri študentje potrebujejo podporo zaradi svojega finančnega položaja in kolikšna naj bo ta podpora

— kakšna naj bo oblika dajanja te podpore (dotacija, štipendija, posojilo)

— kakšen naj bo način uporabljanja podpore (delno plačevanje sobe ali hrane v študentskih domovih ali gotovina).

J. K.

Univerza proizvajalna institucija

Če današnji družbeni sistem razumemo kot blagovni sistem (sistem blag), je univerza ena od proizvodnih institucij. Proizvaja posebno blagovno vrsto — človeka prav tako kot blago; proizvaja kvalificirano delovno silo ali delovno silo, ki se šele kvalificira, oziroma diplomiranega študenta ali tistega, ki je na poti do diplome. Cilj take proizvodne ustanove (univerze) je ta, da blago (diplomiranega študenta) vrže na trg delovne sile, kjer se proda, da ga vključi v zapleteni proces družbene reprodukcije, dokler se v njem ne potroši.

Posebnost takega proizvoda (študenta-blaga) je v tem, da lahko pride na trg delovne sile že v času proizvodnega procesa (študija) kot polizdelek (študent-delavec) ali na koncu procesa kot končni proizvod (diplomant).

Torej za ta tip proizvodne ustanove ni značilno, da bi zaključila proizvodni proces blaga. Se več, večina ga pride na trg le napol dodelanega, kar pomeni: univerzitetni študent postane študent-delavec, nato pa delavec, ki ne dokonča študija.

Proizvajalna institucija je na drugi strani zgrajena tako, da daje velike količine polizdelekov prav v predelovalnem ciklusu (študiju).

Družbena usoda blaga

S prevzemom blaga na koncu proizvodnega procesa (diplomirani študent) vidimo, kako pričinja, razvija in končuje proces družbene potrošnje samega sebe.

Predvsem je blago-diplomant postavljeno na trg delovne sile, da bi bilo prodano.

Tako bi izgledala skica štirih možnosti družbene potrošnje:

1. primer: prodaja se ne posreči, se pravi, da bla-

Totalni človek je tudi javni človek

Izbrana vprašanja iz intervjuja Györgya Lukácsa v madžarskem tedniku 7 NAP (7 DNI), Subotica.

7 DNI: *Tovariš Lukács, v svoji knjigi Literatura in demokracija, ki je izšla leta 1947, ste zapisali zelo lepo misel: totalni človek oziroma celotni človek je tudi javni človek... Radi bi, da to misel tudi obširneje razvijete.*

GYÖRGY LUKÁCS: Glejte, mislim, da gre tu za osnovno tezo marksizma, s katero se je Marx ukvarjal že v zgodnji mladosti v tezah o Feuerbachu. Ko je Marx kritiziral Feuerbacha, je rekel, da se Feuerbach, govorec o materialističnem preobratu, ustavlja pri naravi, kjer v svetu organske narave sicer nastajajo vrste, vendar so te vrste — kakor Marx polemično oporeka Feuerbachu — neme vrste. Lev, posamezen lev, spada v vrsto levov. Vendar posamezni lev ne ve za to. Kadar lovi ali kadar spočenja mladiče, tedaj zgolj zadovoljuje svoje biološke potrebe in obenem — ne da bi se tega lahko zavedal — služi vrsti in predstavlja vrsto. Kaj zdaj pomeni, če Marx pravi, da glede človeške družbe ni govor o nemi vrsti? Govor je namreč o tem, da je človek ravno tako neločljivo enota človeka kot individuuma in človeške vrste. Kakor je to lev pri živalih, vendar, če hočete, je to tudi trava pri rastlinah. Nasprotno pa je človek že na najprimitivnejši stopnji zavestno član na primer nekoga plemena. To, da je član najprimitivnejšega plemena, ga že izvzema iz tiste nemosti, v kateri je zgolj biološka vrsta. In nastaja svojevrstna dialektika: vrsta stavlja zahteve posamezniku, posameznik izpolnjuje zahteve vrste, in oba medsebojno vplivata tako na razvoj vrste kot na razvoj posameznika. Tako nastane iz človeka človek. In to je pravzaprav — če resno pogledamo — resnična vsebina človeškega razvoja, od njegovega začetka pa do danes, in vsake zgodovine. Temu dodajmo še to, kar je Marx prav tako povedal že zdavnaj, da je namreč ves ta razvoj, ki smo ga prehodili — in ta razvoj je velikanski, zakaj če primerjate kamnito sekuro z atomsko bombo, je nemo goče, da ne bi mogli videti razvoja — da je vse to, kar je rekel Marx, le še predzgodovina človeštva in da bo človek začel svojo resnično zgodovino takrat, ko bo v komunizmu pustil za sabo vse pregrade razredne družbe. Se pravi, če hočemo presojati današnjega človeka in odnos današnjega človeka do vrste, moramo vedeti, da smo še zmeraj v predzgodovini. To bi interpretiral tako, da vrsta v bistvu še stoji nasproti čisto individualnim zahtevam posameznika in da so v zgodovini izjema tisti posamezniki, pri katerih se oboje v celoti pokriva. Pomislite recimo na tristo špartanskih nagrobnih napisov pri Termopilah. Nasprotno pa se ta dialektika stalno krepi. In po tej dialektiki je v človeški zgodovini prišlo do tega, da je vse več ljudi, ki pred sabo globlje razkrivajo vprašanje: moje osebno uresničenje je mogoče samo tedaj, če dojamem najvišje povelje vrste kot nalogo svojega osebnega življenja. Fascinacija takega fasci-

nirajočega pojava, kakršen je bil Sokrat v Starem veku ali Lenin v naših časih, je — ne da bi se ljudje tega vedno zavedali — ravno v tem, da sta pri njiju svoboden razvoj osebnosti in prostovoljno sprejeta izpolnitev povelja vrste v taki konvergenci. Zdaj bi rekel, da naj marksistično postavljanje cilja v komunizmu sestoji ravno iz tega, da človek ne bi bil več samo z nemo pripadnostjo vrsti zaznamovan človek toliko, kolikor bi vsak posameznik videl individualno uresničitev lastnega življenja v izpolnitvi dolžnosti, ki so povezane z njegovim mestom v vrsti.

7 DNI: *Kakšne konkretne probleme sproža obnova marksistične teorije v praksi socialističnih držav? Tovariš Lukács, o katerih izmed teh menite, da bi jih bilo treba posebej omeniti?*

GYÖRGY LUKÁCS: Glejte, tu je mnogo problemov. Začel bom z ekonomskim. Ruska revolucija, kakor je Lenin zelo dobro vedel, po Marxovem predvidevanju ni izbruhnila v najrazvitejši kapitalistični državi in ne kot svetovna revolucija, marveč izolirano v razmeroma zaostali državi. To pomeni, da se je za Sovjetsko zvezo ponudila svojevrstna naloga, ki je ni bilo v shemi, s katero si je Marx predstavljal socialistično revolucijo v najrazvitejših državah, namreč povzdignjenje sovjetske produkcije na tako raven, ki bi gospodarsko omogočila resnični socializem. Zdaj že mislim, da Stalin med mnogimi tekmeči predvsem ni zmagal samo zato, ker je bil edini dobri taktik med njimi, temveč ker je najodločneje zastopal ta socializem v eni državi in odpravljanje zaostalosti proizvodnje. No, to odpravljanje se je v Sovjetski zvezi v Stalinovih časih uresničilo, četudi ne popolnoma. Ni pa še prišlo do tega, da bi se ta proizvodnja spremenila v resnično normalno proizvodnjo in predvsem v tako proizvodnjo, ki bi omogočila prehod v resnični socializem. V Sovjetski zvezi in v nekaterih socialističnih državah se je danes v tem pogledu pojavil problem: »Kaj storiti?« Za problem »Kaj storiti?« s Stalinovimi metodami ni mogoče najti odgovora. To sem takrat, ko sem v časniku Unità ob uvedbi madžarskega novega mehanizma dal izjavo, izrazil tako, da je moč najti odgovor na to samo z uvedbo socialistične demokracije. Vprašanje novega ekonomskega razvoja in prehoda iz stalinističnega nedemokratskega sistema v socialistično demokracijo je problematičen kompleks, in enega ni mogoče rešiti brez drugega. Ker tega danes v večini držav ne vidijo — in kjer to vidijo posamezni ljudje, tam smo daleč od uresničitve — smo tudi mi prispeli v določeno krizo, in to bomo morali teoretično in praktično nekako odpraviti. To je za nas odločilnega pomena, ker sicer ne bomo mogli spraviti proizvodnje na svetovno raven, in ta demokratični razvoj bi opravil z zelo hudim zlom, ki ga je uvedel stalinistični sistem. Tega ne pra-

vim prvič pred javnostjo. Že večkrat sem rekel, da je izredno značilno tole: ko je bila Sovjetska zveza v Leninovih časih vojaško, politično in gospodarsko v krizi, ko je v Sovjetski zvezi vladala lakota, sem se — spominjam se tega — v svojih letih emigracije na Dunaju udeležil mnogih zborovanj, na katerih smo zbirali za stradalajočo Sovjetsko zvezo; vendar je velik del tamkajšnjega izobraženstva — in delavci še bolj — čutil, da to, kar se dogaja v Sovjetski zvezi, odloča tudi o njihovem življenju. Ali, kakor lahko to izrazim po latinsko: Nostra causa agitur, če Rusi hočejo doma zgraditi socializem. V mednarodnem pogledu je zdaj končna posledica stalinističnega razvoja to, da je v evropskih gibanjih v presojanju socializma ta »nostra causa agitur« prenehal. Ni res, da je francoski ali italijanski socialist socialist, ker bi rad živel tako, kakor živijo delavci v Sovjetski zvezi. Tako ta ne bi hotel živeti. On si želi — če je resničen socialist — socialistično življenje, vendar ne vidi socialističnega življenja v tem, kar živi delavec ali kolhozni kmet v Sovjetski zvezi. Zdaj je že tu taka povezanost dveh kriz. Dokler nam ne uspe uveljaviti na marksizmu sloneče socialistične teorije, dokler nam je v socialističnih državah ne uspe spraviti v življenje, dotlej nam te izredno velike privlačne sile, ki je obstajala od leta 1917 pa do velikih procesov, dotlej nam tega mednarodnega sočustvovanja s socializmom ne bo mogoče obnoviti. In v tem pogledu sta velika problema reforme medsebojno najtesneje povezana. In osnova medsebojne povezanosti je lahko — in tega ni mogoče dovolj poudariti — samo obnova marksistične teorije.

Z DNI: *Bojim se, da naslednjega vprašanja ne bom znal povsem natančno formulirati. V socialističnih državah veliko govorijo o gospodarski reformi. Tovariš Lukács, ali je po vaše mogoče reformirati samo gospodarstvo?*

GYÖRGY LUKÁCS: Glejte, gospodarstva nikoli ne gre obravnavati izolirano, tu se namreč tako ljudje, državljani kakor tudi naši ljudje motijo, ko mislijo, da to kar ima samostojno katedro na univerzi, že samostojno biva tudi v resničnosti. Na univerzi lahko predavam o ekonomiji neodvisno od družbe, ideologije in tako dalje, resničen ekonomski razvoj pa je bil vselej osnova, središče celotnega družbenega razvoja. Zato ne govorim samo o tem, da je treba obnoviti marksizem, kajti Marx v smislu, v katerem učijo naši univerzitetni profesorji, v katerem učijo univerzitetni profesorji, ni bil nikoli zgolj ekonomist. Če prelistate Kapital, boste na vsaki strani našli celo vrsto reči, ki bi pri nas spadale v rubriko sociologije ali zgodovine, vendar se je Marx kot pravi veliki mislec poživljal na te rubrike in je gledal na družbeni razvoj v njegovi resnični enotnosti. Zato sem prej tu povedal, da sem bil tudi na Madžarskem na stališču, da tega novega mehanizma ni mogoče uresničiti, ne da ne bi začeli obnavljati socialistično demokracijo. In prepričan sem, da je vzrok številnih pomanjkljivosti in ovir, ki so pri nas zdaj povezane z novim mehanizmom, ravno v tem, da smo uvedli ekonomske mere, ne da bi bili preučili in uresničili njihove družbene osnove. Tako tudi ta problematika spet sloni na obnovitvi marksistične metode, kakaj o Marxu je moč povedati nič koliko vsega, da bi pa Marx bil zgolj »ekonomist-strokovnjak« v smislu, kakor to pri nas ali pri nas misli profesor X.Y. — tega po mojem mišljenju Marxu ne morem podtakniti niti njegov največji sovražnik. In tu, v tem pogledu, v prizadevanju, v uravnavanju stališč, v določeni usmerjenosti se moramo vrniti k Marxovim metodam, ne da bi si zamišljali sami sebe kot kake nove Marke.

Prevedel Drago Grah

go ne najde kupca, ki bi ga bil pripravljen potrošiti. To je vse pogostejši primer. Poraja se družbeni lik v-iskanju-prve-zaposlitve. Začasna, tehnološka in strukturalna nezaposlenost zajema danes vse večje število diplomiranih študentov.

2. primer: prodaja je uspešna, vendar ni najboljši kupec. Blago-diplomant pozna deformacije svoje strokovnosti in sistematično izkorišča svoje sposobnosti. Postane sociolog-birozaver (birokrat dinov-zaver), sociolog prodajalec sociolog babysitter.

3. primer: imenuje se »srečni primer« ali »to, kar se dogaja maloštevilnim« ali »aleluja na višku«. Prodaja se posreči, kupec je eden najboljših (velik oligopol, proizvajalci ali komercialni; državne ustanove za raziskovanje). Sociologa kupijo, da bi bil sociolog. Blago varovanček pod žegnomo svojih kvalit in dohodka, ki ga zagotavlja, se končno more družbeno potrošiti na zagotovljeni ravni.

4. primer: se zgodi takrat, če se blago (polizdelek ali končni produkt) znajde na tržišču, kjer se prodaja, in je potrošeno znotraj iste institucije, ki ga je proizvedla: znotraj univerze.

Prodajnost in fungibilnost blaga

Univerza je sodobna družbena institucija z namenom, da bi prav to družbo stalno reproducirala. Blago, ki ga proizvajajo, naj je zgotovljeno ali ne, prodano ali ne naj je kupljeno zunaj institucije ali ostaja kar v njej, mora biti nujno prodajno v okviru svoje sheme ali pa po načrtu razporejeno na trgu delovne sile. Razen tega mora biti fungibilno na doseganju ravni ali pa v načrtnem skladju s proizvajalnimi silami in odnosi.

Kot pri vsaki ugledni proizvajalni ustanovi sta prodajnost in fungibilnost proizvedenega blaga zagotovljeni še z natančnim nadziranjem kvantitete in kvalitete blaga.

Kontrola količine

Univerza se mora z obsegom proizvodnje prilagoditi položaju na trgu delovne sile. S tem namenom ustanavlja znotraj proizvajalnega procesa vrsto gonil, da bi dala na trg različne in utemeljene kontingente kvalificirane delovne sile. Končno univerza načrtno proizvaža določeno količino izmečka izmed teh, ki so vpisani, in onih, ki hodijo k predavanjem.

Veliko je vpisanih, ki nikoli ne hodijo na predavanja in nikoli ne diplomirajo, in takih, ki študirajo leto ali dve, potem pa morajo študij pretrgati in s svojim odhodom povečajo sloj študentov-delavcev ter tistih, ki jih Angleži imenujejo dropped-out, to je eks-vpisanih, ki so sedaj delavci, pripravljeni oprjeti se vsakega dela.

Kontrola kakovosti

Drugi instrument izločevanja in dovajanja pošiljk polobdelanega blaga na trg delovne sile so ocene in izpiti, s katerimi profesorji in asistenti kot od države delegirani uslužbenci posvečujejo delovno silo (študenta). Država jih plačuje, da bi diskriminirali tiste, ki so zunaj (out) buržoazne države, v dobro tistih, ki so znotraj (in). Profesor in asistent torej občasno kontrolirata količino preostalega blaga s pomočjo nadzorovanja kakovosti proizvodov. Nadziranje je določeno z avtoritarnima mehanizmoma — z izpitom in oceno, z mehanizmom, ki osvetljuje bodočo prodajo in fungibilnost blaga znotraj obstoječe države in družbene strukture.

V ozadju osebnih vrednotenj, ki jih opravljata akademska mafija in družina asistentov, se da najti splošni kriterij, po katerem blago zaustavijo ali prepušči, pri padcu pa ga nanovo prisilijo, da ponovi proizvodni proces, sicer mora preiti na trg delovne sile.

Takšen splošni kriterij je v bistvu individualizacija študentov pri preiskovanju njegovega značaja kot blaga in njegove sposobnosti, da deluje v tržnem sistemu kot blago. Visoka ocena označuje visoko sedanjo in prihodnjo fungibilnost v sistemu.

Univerza kot strukturalna oblast

Univerzitetna proizvajalna institucija je kot kate-rakoli druga v bistvu strukturalna oblast.

V takem primeru je proizvajalna institucija v rokah profesorjev in ne študentov. Lahko jo razstavimo na avtonomne dele, osnovne enote (leto — katedra), v vsaki pa je profesor »kralj, sodnik in oče« svojih študentov in asistentov, institucije, s katero razpolaga, in s fondih, njej namenjenim. Poznejša reorganizacija takih enot je mogoča samo še na ravni drugih partikularizmov, fevdov in baronov. Treba je prerazporediti oblast znotraj vsake skupine, ne pa kombinirati različne skupine v neravnovesno oblast. Organizacija dela znotraj univerze kot proizvajalne ustanove, znotraj vsake njene osnovne enote je v tem, da je profesor gospodar, študent pa se mu podreja, da proizvajalno sredstvo obdeluje blago, ki to enostavno dopušča. Odnos je brez dvoma despotički in avtoritar. (Hvale vredni napori profesorjev, da spodbujajo k razgovoru in razvijajo razpravo; so samo hvale vredni napori in ostajajo kot taki zunaj vsake predstave. Paternalizem je podoba in primer avtoritarizma — strani iste medalje. Razgovarjata se lahko samo enakopravna partnerja, nikogar pa ni, ki bi bil bolj enak kot drugi.) Avtoritarnost in paternalizem lahko odmrejo v korist kolektivnega dela samo s pogojem, da izgine sleherni oblika oblasti med docentom in študentom, s tem pa bi izginile tudi represivne institucije, kot so individualni izpiti, individualna ocena, individualna spraševanje.

Naša poklicna pripravljenost je družbeni kapital, ki nam ne pripada, saj ga moremo izkoristiti samo v neki stanovski in birokratski organizaciji, kakršne ne moremo nadzorovati, ker nismo politično in profesionalno pripravljeni.

Univerza kot strukturalna oblast producira politično razorožene in profesionalno omejene izvrševalce. Na univerzi se človek nauči predvsem ukazovati in poslušati.

(Iz knjige DOKUMENT O UPORU ŠTUDENTOV, ki jo je pripravilo in izdalo študentsko gibanje Italije)

IZ PREDAVANJA O PREDAVANJU

(Nadaljevanje s 3. strani)

Pri pouku jezikov najbrž morajo in bodo morale še dolgo generacije druga za drugo ponavljati natanko ista gramatikalna in druga pravila. Te postopke je seveda možno in potrebno čim hitreje modernizirati. To je jasno, tu ni problema. Območje uvežbavanja je pravzaprav območje posredovanja že znanega znanja. Morda bodo res za to območje predavanja odpadla.

Vendar pa so predavanja očitno še nekaj drugega in lahko rečemo, da so posredovanje tistega novega, kar je prav kot to novo najintimnejša last predavatelj oziroma njihovega sestavljalca. Tu pa nastane nov problem, ki ga ponavadi definiramo kot vprašanje, kako naj bi slušatelj vendarle že enkrat iz objekta postal subjekt. In da bi to postal, nastajajo predlogi, da naj bi bil slušatelj neposredno vključen v to, kar se imenuje raziskovalno delo, da bi bil vključen v tisti postopek, v katerem in preko katerega predavatelj edino more priti do tega, kar tvori na določen način smisel njegovega predavanja — do novih rezultatov, do novih tez, ugotovitev itd. Ta predlog je predlog modela, ki je po mojem mnenju prilagojen ustroju prirodoslovnih, t. im. eksaktnih ved in najbrž ga tam tudi uresničujejo. Deloma je ta model uresničljiv tudi na našem oddelku (svet. liter. in liter. teorija). Toda ne glede na to, problem sam še vedno ostane. Problem predavatelj moramo sedaj gledati skozi strukturo naše stroke, skozi ustroj in pomen stroke kot take.

Naša stroka nikakor ni prirodoslovna znanost, oziroma: lahko dobi elemente prirodoslovnih znanosti, če se odločimo za postopke, ki jih uvaja t. im. informacijsko teoretična estetika in tekstna analiza. Dokler pa tega ne storimo, moramo ostati v okvirih tistega, kar se pri nas realno godi. Če zelo na kratko povem, kaj se godi, lahko rečem, da imamo opraviti s teksti in njihovim razumevanjem. Za te znanosti je danes v rabi izraz »historično hermeneutične« znanosti. Gre torej za hermeneutiko, se pravi za razumevanje ali razlaganje tekstov v tem smislu, da je sleherno predavanje pravzaprav tekst o tekstu ali meta-tekst. Glede na način in problem same univerze je sedaj vprašanje, kaj ta meta-tekst kot razumevanje teksta in kot hermeneutika sploh je? S tem prihajamo do »neposredno obsežnega vprašanja, vprašanja hermeneutike. Nimam namena razlagati njeno celotno problematiko, gre mi samo za tisti del, in še to samo v

skopih obrisih, ki je v zvezi s problemom predavanja kot takšnih.

Tisto razumevanje, ki je hermeneutično, nima več ničesar skupnega s tradicionalnim razlaganjem literarnih in kakršnihkoli drugih tekstov, z razlaganjem, ki je izhajalo iz hipoteze oziroma iz domneve, da bomo odkrili neko resnico teh tekstov, ki naj bi imela objektivni značaj, resnico, ki smo jo dosegli tako, da smo popolnoma izločili vse svoje t. im. subjektivne poglede, nazore in težave, pri čemer se je zgodovina posameznih strok kazala tako, kakor da so posamezni raziskovalci izločali iz prejšnjih razlag to, kar so vanje subjektivnega vnašali prejšnji, starejši raziskovalci oziroma razlagalci istih tekstov.

Hermeneutika razumeva vse to bistveno drugače, kar nam pokaže že zelo preprost in zelo vsakdanji premislek: Če nam gre za to, da razumemo določen tekst, ki ga nismo sami napisali in ki je bil že zdavnaj napisan, potem je jasno, da tega teksta nekako ne razumemo in da vemo, da ga ne razumemo, če ga ne bi hoteli razumeti. Če ga pa hočemo razumeti, pa najbrž ni naključje. Nekaj nas mora gnati k temu, da hočemo razumeti ta tekst, nekaj se mora goditi z nami in s tem tekstom, da razumemo, da dojamemo ta tekst kot vprašanje, ki si ga moramo pojasniti. To, da je tekst vprašanje, ne more biti nič poljubnega. Ne more biti privatna znanstvenikova izmišljotina, da se loti raziskave nekega teksta. To, zakaj je za nas tekst vprašanje, je hkrati vprašanje o izvoru našega »početja«.

V vsakem vprašanju o tujem tekstu je nedvomno skrito najprej vprašanje o nas samih. Tuj tekst, če naj ga vzamemo v obravnavo, se je moral prej nas samih na poseben način usodno dotakniti, moral je sprožiti neko vprašanje v nas samih in o nas samih, sicer ne bi imelo pomena ne razloga, da bi se s tem tekstom kakorkoli ukvarjali. Se pravi, da je vprašanje, s katerim se obračamo k tujem tekstu, hkrati vprašanje o nas samih in o našem lastnem svetu. Predavanja torej kot hermeneutični tekst, kot razvijanje vprašanja o nas samih, niso samo posredovanje znanja, marveč še nekaj drugega. Predavanje je predvsem odpiranje prostora za to vprašanje, ki je vprašanje o nas samih. Z drugimi besedami: predavanje je samo en sestavni del širšega dogajanja, v katerega sta zajeta tako predavanje kot tudi avditorij. Pri predavanju se godi nekaj več kot samo posredovanje znanja in nekaj več, kot se godi pri samotnem branju. Uresničuje se neka medsebojnost, ki pa ni poljubna, ni nič naključnega, nič amorfnega, marveč nekaj strogo določenega in strogo strukturiranega. Ta medsebojnost se omogoča prav iz tega, da se v času predavanja neposredno dogaja tisto temeljno vprašanje, ki je izvor vsega, t. j. vprašanja o nas samih. Tisto več, ki se tu dogaja, pa glede na večjo mero pozitivnega znanja tako rekoč nič ne pomeni. To več je glede na funkcionalno uspešnost in učinkovitost univerze pravzaprav brez pomena. Ali preprosteje in zato nekam nepopolno: S tem, da se zberemo k pre-

davanju, nastane možnost, da vse nas tisto vprašanje, s katerim se obračamo k tekstu, in ki je hkrati edino opravičilo našega početja, res zajame, da se mu tudi sami zares vdamo in šele tako se tudi vprašanje samo zares dogaja. Se pravi: pri predavanju smo vsi skupaj objekti. Predavanje je poskus, da bi subjekt bilo ravno vprašanje samo, medtem ko smo mi vsi skupaj objekti tega vprašanja. Pri predavanju predavanje samo, če smem tako reči, izkuša mero zvestobe svojemu izvoru, se pravi mero svoje utemeljenosti. Glede na predavanje je predavanje edini prostor, kjer predavanje samo sebe izkuša kot utemeljeno ali neutemeljeno; kjer se izkuša v tisti svoji meri, po kateri je objekt temeljnega subjekta, ki nas vse skupaj drži v rokah, to je vprašanje o nas samih in o našem svetu.

Zato seveda mislim, da kljub vsej modernizaciji ki je možna in ki je celo nujno potrebna, principa predavanja ne bo mogoče odpraviti. Radikalna ukinitelj predavanja bi pomenila odpravo tistega prostora, kjer se edino lahko konstituira tisto, kar posamezno početje na tem področju omogoča, to se pravi tisto temeljno vprašanje, iz katerega izvira vse. Če bo princip predavanja na univerzi v okviru pedagoškega procesa odpravljen, če bo univerza postala zgolj pedagoški proces, potem se bo ta princip prenesel seveda drugam, kot se to že res godi. Vsaj za te stroke, kjer za enkrat očitno ni mogoče zamenjati naravnega jezika z umetnim, je predavanje še vedno nekaj temeljnega, prav zato, ker ni res, da je predavanje samo razmerje med nekim suverenim subjektom, ki bombardira neki ubog pasivni objekt.

Moj namen je bil v tem, da iz prepričanja, da so vse to resni in bistveni problemi, opozorim temeljno nezadostnost določenih kritičnih naporov in »terapevtskih posegov«, da hkrati s tem povem, da je problem mnogo globlji in zato potreben mnogo globlje premisleka — da ne bi zašli v ekstreme in da se ne bi predali površnim in improviziranim rešitvam, k čemur smo mi posebej nagnjeni in posebej pripravljeni, ker je pač tradicija take institucije, kot je univerza, pri nas razmeroma zelo mlada, saj ima komaj petdeset let. Spričo te nečastitljive mladosti te institucije se nam seveda ne zdi težko izvršiti radikalne posege v tako zelo mlado, tako dinamično in elastično strukturo, ki ji bodo radikalni posegi dali očitno samo še več življenja, dinamičnosti in elastičnosti. S tem ne zanikujem urgentnosti in obsežnosti težav in problemov. Probleme in težave je res treba začeti že enkrat radikalno reševati. Opozoriti sem hotel samo na neke meje, ki jih ne smemo prestopiti. Te meje so za znanstveno funkcionalistično razumevanje nejasne. Opozorilo samo pa je bilo nepopolno, biti hoče samo pobuda za premislek.

Po magnetofonskem zapisu s seminarja redigiral Jaro Novak. Avtorizirano.

KOORDINACIJA DA ALINE? TO SEDAJ NI VPRAŠANJE

Kakšno politično usklajevanje potrebuje samoupravna družba?

Na prvi republiški konferenci ZKS so mnogi razpravljali polemizirali o različnih zamislih, kako usklajevati delo političnih subjektov, da bi bilo celotno javno delovanje bolj učinkovito in odnosi v družbi bolj samoupravni. Mnogim se je bolj ali manj jasno zastavljalo vprašanje, na kakšnih osnovah in v katerih konkretnih oblikah naj poteka koordinacija, da to ne bi zaviralo pozitivne, iz objektivne različnosti posameznih delov družbene strukture izviraajoče politične diferenciacije, da to ne bi okrnilo samostojnosti in odgovornosti posameznih političnih centrov in podobno. Zastavljal se je torej vprašanje, kakšna koordinacija, kakšna praksa odnosov lahko resnično prispeva k večji idejnopolitični enotnosti komunistov v ključnih vprašanih idejne, politične in ekonomske akcije znotraj samoupravnega sistema.

Družbeni tokovi in njihove institucionalizirane oblike, ko se one stabilizirajo, začnejo namreč delovati po svoji objektivni notranji logiki in učinek »koordinacije« ni vedno v skladu s subjektivno voljo njihovih nosilcev. Problem je možno opazovati iz dveh vidikov: odprtosti, stabilnosti in funkcionalnosti demokratičnih institucij socialističnega sistema in z vidika razvitosti demokratičnih odnosov znotraj vsakega od političnih subjektov, ki stopajo v takšno ali drugo obliko skupnega delovanja.

Če v praksi prihaja do grupaštva, monopolnega odločanja v ozkih vodstvenih skupinah in vseh drugih oblik odtujevanja oblasti, je to prav zaradi tega, ker so vodilne družbene sile premalo povezane z dejanskimi potrebami, pobudami, kritikami in stališči ljudi v družbeni bazi. Resnična koordinacija »centrov« zato ne more biti zgolj gentlemanski sporazum »vodilnih«, ampak lahko izhaja samo iz učinkovito organizirane samoupravne dejavnosti ljudi v »družbeni bazi«.

Politični zapletji ne nastajajo zato, ker bi bili obstoječi družbeni subjekti preveč samostojni; nasprotno — premalo samostojni so, premalo imajo odgovornosti in pobud in predvsem — premalo so odprti nadzoru delovnih ljudi. Resnična enotnost vodstev je torej lahko samo rezultat poglobljanja dejanske samoupravne demokracije in samoupravnega sistema na vseh ravneh.

Idejna enotnost in politična učinkovitost se rojevata v procesu spoznavanja objektivnih potreb razvoja, v demokratizaciji vseh faz in ravni družbenega upravljanja, v organizirani teoretski in politični razpravi o osnovnih odprtih problemih družbe, v javni strokovni in politični kritiki ter ob pridobivanju znanstvene metodologije dela. Vse to bo prispevalo k večji politični dejavnosti osnovnih družbenih skupin znotraj nastajajočega sodobnega delavskega razreda, kar bo prisililo napredne sile v vodstvenih strukturah družbe, da se učinkoviteje organizirajo.

»Republiški aktiv« bo upravičil svoj obstoj, če bo prispeval k nadaljnemu razvoju ustavnih zasnov skupščine, izvršnega sveta in družbenopolitičnih organizacij, kar se bo moralo konkretno odraziti v okrepljenem samoupravnem položaju delovnega človeka. Možnost pozitivnega razvoja političnega sistema je samo v poglobljanju socialistične demokracije, v sproščanju vseh političnih subjektov, ki nastajajo v procesu podružbljenja dela in upravljanja s stvarmi. V tem procesu bo imela SZDL (in komunisti znotraj nje) kot najširša demokratična zveza občanov in oblike družbenega samoupravljanja vedno bolj odločilno vlogo.

Tone Remc

OB 50-LETNICI

UNIVERZE V LJUBLJANI

ČESTITA

Republiški sekretariat za prosveto in kulturo čestita učiteljem, sodelavcem, študentom in drugemu osebju in jim želi mnogo uspehov pri prihodnjem delu.

ŠTIPENDIRANJE IN KREDITIRANJE

Po seji univerzitetnega sveta 14. 7. 1969 in po pisni CK ZKS občinskimi partijskim konferencam, da naj skušajo v občinah SRS doseči povečanje štipendiranja (avgusta 1969), ob naročilu Predsedstva republiške konference ZMS svojim občinskim enotam, da naj store enako, je IO SŠ izdelal projekt za pomoč šolajoči se mladini in ga izoblikoval v pismu občinskimi skupščinam SRS. S tem se je začela akcija večjega obsega, katere namen je: opozoriti slovensko javnost in štipenditorje na povišanje cen in ostale slabosti kadrovske politike. Akcija je IO SŠ vodil skupaj s SŠ v Mariboru.

KONKRETNE ZAHTEVE PROJEKTA

1. Ustvariti je treba učinkovit sistem za odkrivanje sposobnih.
2. Znižati je treba osip v osemletkah.
3. Povečati je treba zmogljivost dijaških domov.
4. Ustvariti je treba sistem individualne materialne pomoči učencem, dijakom in študentom po kriterijih:
 - sposobnosti
 - potrebni stroke
 - materialnega položaja prosilca
 - regionalnega izvora prosilca.
5. Povečati je treba sredstva za individualno materialno pomoč, pa tudi za investicije v šolstvu. Povečati v stopnjah, kakor to dopuščajo realne možnosti in izgrajenost celotnega sistema.
6. Izenačiti je treba kriterije za podeljevanje individualne materialne pomoči. Vsi dajalci takšne pomoči (republiška izobraževalna skupnost, občinski štipendijski skladi, gospodarske organizacije in ustanove) morajo uvesti enotno lestvico kriterijev in enake minimume pomoči pri dani kombinaciji ustrežanja kriterijem.
7. Osnovati je treba enotno republiško izobraževalno skupnost za osnovno šolstvo.

V spremnem pismu pa smo jim sporočili še naslednje:

Prosimo vas, da v ustreznih razpravah v vaši občini, zlasti v razpravah v občinski skupščini, upoštevate navedeni projekt. V najkrajšem možnem času pa bi bilo treba v okviru ustvarjanja enotne občinske perspektive kadrovske politike storiti vsaj naslednje:

1. vplivati na dejanske in potencialne štipenditorje v občini, da povečajo število štipendij in jih povišajo po možnosti že do oktobra tega leta;
2. vsi štipenditorji bi morali poenotiti kriterije za podeljevanje pomoči, zlasti za štipendije. Kot osnovo poenotenja predlagamo kriterije, ki jih uporabljajo pri republiški izobraževalni skupnosti. »Prednost pri dodelitvi štipendije (ali druge oblike pomoči) imajo nosilci, ki dosegajo boljši učni uspeh, pa so v težkem materialnem položaju in se šolajo na šolah zunaj kraja svojega stalnega bivališča.«

Mimo tega bi bilo treba določiti enotno lestvico višine pomoči pri danih kriterijih (postavke lestvice bi smele biti prekoračene navzgor, ne pa navzdol).

Predlagamo, da vsi štipenditorji poenotijo tudi druga temeljna določila svojih pravilnikov o podeljevanju štipendij, in sicer po vzorcu ustreznih pravilnikov pri republiški izobraževalni skupnosti, zlasti:

1. Razpis naj bo javen in naj obsega:
 - vrsto šole, stroke in usmeritev študija, za katero se daje štipendija oz. posojilo;
 - višino štipendije oz. posojilo ter čas, za katerega se daje;
 - učni uspeh, ki se zahteva kot pogoj za podelitev štipendije ali posojila;
 - premoženjski cenzus, ki se zahteva kot pogoj za podelitev štipendije ali posojila;
 - rok za vlaganje prošelj in rok, v katerem bodo prosilci obveščeni o izidu razpisa.
2. Najmanj tretjina članov komisije, ki odloča o podelitvi štipendij, naj bo sestavljena iz predstavnikov študentov in dijakov.
3. Komisija naj pisмено obvesti o svojih odločitvah vse prosilce za štipendije (v primeru pozitivne in negativne rešitve) z navedbo razlogov za izrečeno odločitev.
4. S primernim pravnim poukom je treba zagotoviti vsem prosilcem možnost pritožbe.

Od oktobra tega leta so predstavniki skupnosti študentov Ljubljana (bodi s strani IO bodi s strani pokrajinskih klubov) obiskali 32 slovenskih občin in

se pogovorili o stvareh, ki jih zajema pismo, s predstavniki občinskih skupščin ali z drugimi vidnejšimi občinskimi predstavniki. Skupnost študentov v Mariboru pa je prevzela obiske po občinah v severovzhodnem delu Slovenije.

Čeprav analiza obiskov še ni narejena, smemo navesti doseganje najsplošnejše ugotovitve:

1. Perspektivni plani občin do leta 1975 še niso gotovi, nekje pa jih še sploh niso začeli izdelovati. Precejšnja ovira pri tem je tudi to, ker še nista gotova niti zvezni niti republiški plan.
2. Tudi pri nekaterih podjetjih še nimajo razvojnih planov.
3. Glede na to tudi ni bilo možno programirati potrebnih kadrov.
4. Štipendijska politika je v glavnem v rokah podjetij in rezultat trenutnih potreb.

Na občinah sicer obstajajo neki skladi za štipendiranje nadarjenih dijakov in študentov, vendar običajno brez dolgoročnega programa.

5. Temeljna kriterija za podeljevanje sta socialni položaj prosilca ter učni uspeh, vendar bi kljub temu lahko rekli, da kriteriji niso enotni, posebno višina štipendije (poprečje za nižje letnike občinske štipendije je 160.— din, za višje pa 260,00 din).
6. Kreditov in posojil ni.
7. Pismo, ki so ga prejeli, so pazljivo proučili in v prihodnjem obdobju se bodo zavzemali za:
 - zvišanje štipendij,
 - povečati število štipendij (predstavniki občin so poudarili, da ostajajo štipendije večkrat neizkoriščene že pri sedanjem obsegu).

8. Projekt za dolgoročno rešitev materialne pomoči šolajoči se mladini sprejemajo z naslednjimi pridržki:

- osip v šolah se bo zmanjšal, ko bodo dobili boljši strokovni kader, z rešitvijo problemov okoli izgradnje novih šol in boljše notranje opreme, boljši in hitrejši prevoz šolarjev iz oddaljenih krajev ...
- poenotenje kriterijev, višje štipendije in ostalo, za kar se projekt zavzema, bo mogoče doseči le z družbenim dogovarjanjem, za kar pa bo potreben čas;
- s štipendijami in z vsemi možnimi instrumenti bi bilo potrebno dolgoročno programirati kadre, kar pa ne bo možno brez dolgoročnih planov občin in regij naspolh. Tukaj bi po njihovem mnenju republika morala odigrati pomembno vlogo.

Poudarili so, da se s projektom strinjajo, da pa bo njegova uresničitev težavna in da niti ne vedo, kje naj bi se akcija začela. Mnenja so, da bi morale občine vzporedno uresničevati zastavljene program po svojih najboljših močeh.

Kar se tiče zaposlovanja mladih kadrov ni problemov in da o brezposelnosti sploh ne morejo govoriti. Res pa je, da v nekaterih organizacijah mladi strokovnjaki naletijo na odpor, pri čemer pa so predstavniki poudarili, da bi ta generacijski prepad lahko premostili z dobro voljo na obeh straneh.

S statističnimi podatki občine v glavnem ne razpolagajo, je pa ustanovitev teh služb ponekod v teku. Na kraju so predstavniki občin poudarili svojo pripravljenost za nadaljnje vsestransko sodelovanje z Izvršnim odborom skupnosti študentov in bili bi pripravljeni odgovoriti na nekatera dodatna vprašanja, ki bi se v prihodnosti pojavila.

Na pobudo IO SŠ so se dne 2. 10. 1969 sestali predstavniki univerze in skupnosti študentov iz Ljubljane in Maribora s predstavniki Gospodarske zbornice Slovenije in se pogovorili o štipendiranju, zaposlovanju mladih strokovnjakov ter o sodelovanju. Ta pomemben stik sedaj nadaljuje socialnoekonomska komisija pri IO SŠ tako, da zbira podatke in sklepa dogovore o skupnem obveščanju za štipendije.

Prej navedena stališča je IO po svojih predstavnikih sprožil in zagovarjal v stikih s telesi, ki se kakorkoli bavijo s štipendiranjem, kreditiranjem in kadrovsko politiko, kakor v komisijah in uravnih odborih skladov za štipendije, na republiški izobraževalni skupnosti, na univerzi, v občinah, v stikih z novinarji.

Podatki o štipendijah in kreditih so v prilogi.

Svet Tribune

Po novem statutu SVET TRIBUNE sestavlja:

- 5 članov, ki jih imenuje Skupščina SŠ
- dr. Vojan Rus
- Tone Remc
- Dimitrij Rupel
- Peter Vodopivec
- Ivan Kreft
- 1 član, ki ga imenuje Univerzitetni svet
- 1 član, ki ga imenuje društvo univerzitetnih profesorjev
- 1 član, ki ga imenuje Mestni komite ZMS
- 1 član, ki ga imenuje društvo novinarjev SRS

SVET:

- razpravlja o generalnem konceptu TRIBUNE in daje smernice za njeno usmeritev
- sprejema splošne akte Tribune (razen statuta)
- voli glavnega in odgovornega urednika
- na predlog odgovornega urednika; potrjuje ostale člane uredniškega odbora
- odloča o vprašanjih, ki jih uredniški odbor ne more sam rešiti

Komisija za turistične stike pri Mednarodnem odboru Zveze študentov organizira koncem februarja in marca dva desetdnevna smučarska tečaja v Švici. Tečaja bosta v znanih zimskošportnih središčih Klosters 18.—28. 2. in Leysin 7.—17. 3. Cena celotnega potovanja s prevozom, polnim penzionom in neomejenim številom voženj z žičnico znaša 85.000 din.

Vse informacije in pojasnila dobite na Mednarodnem odboru Trg revolucije 1, VSAK DAN RAZEN SOBOTE OD 12. do 14. ure.

Prijave sprejemamo do 20. januarja.

Mednarodni odbor SŠ

O POLOŽAJU IN VLOGI ŠTUDENTA

(Zapis s simpozija v Zagrebu)

8., 9. in 10. januarja 1970 je bil v Zagrebu simpozij »Borba za socialističko sveučilišče«. Gradivo je obsegalo 38. v naprej razmnoženih referatov in koreferatov. Teme simpozija so bile naslednje: komunistična gibanja na zagrebški univerzi med vojnama, leva misel in idejne dileme pred drugo svetovno vojno, univerza, svet dela in znanstvena revolucija, univerza in revolucionarne perspektive družbe, univerza in samoupravna družba. V okviru zadnje teme so se referati, koreferati in diskusija dotaknili tudi vprašanja odnosov med učnim osebjem na univerzi in študenti ter položaja študentov na univerzi.

Govornik so bili enotni, da je danes položaj študentov na univerzi neustrezen. Študentski položaj je absurden na dveh področjih: v učnem procesu se študent tretira kot objekt, na področju upravljanja univerze pa nima pravic, ki jih sicer ustava daje polnoletnih državljanom (dr. V. Cvjetičanin). Nesprijemljiva so stališča nekaterih profesorjev, ki smatrajo, da so izključno pozvani, da samostojno odločajo o vlogi in položaju fakultete in univerze (dr. B. Pilić). Študentskih predlogov ne gre a priori zavrniti, v razpravi o njih morajo postati profesorji bolj elastični in prilagodljivi.

Enotnost, ki se je kazala pri oceni neustrezne vloge študentov, se je razbila pri iskanju rešitev, t. j. pri razpravi o obsegu pravic, ki jih je treba priznati študentom. Del predlogov se je zavzemal za načelne rešitve. Prav gotovo zahteve so, da se študij prizna status dela, študentu pa status delavca. Drugi smatrajo, da glede na sedanje stanje odnosov v študijskem procesu in pri upravljanju, tako pomembne spremembe še niso upravičene. Študentom se očita, da nimajo smisla za postopnost reševanja njihovih problemov, da niso dovolj spoznani z razmerami na univerzi itd. Studentje so sicer res delavci, vendar si prizadevajo, da bi bili čim krajši čas v delovnem razmerju, za razliko od zavednih profesorjev, ki si prizadevajo, da bi bili v tem razmerju čim dalj časa (dr. D. Z. Marković).

Celo študentski predstavnik se je omejil predvsem na naštevane ovir, ki preprečujejo priznanje študenta za polnopravnega samoupravljalca. Študent naj bi bil sposoben odločati o vseh bistvenih stvareh na univerzi šele, ko ne bo več mogoče govoriti o vseučilišču, ko bodo izginile razlike med študentom in asistentom itd. (I. Padan) Ni treba posebej poudarjati, da tako stališče postavlja študentske zahteve in predloge v megleno bodočnost. Gotovo je namreč, da bi se korenine spremembe univerze hitreje in temeljiteje realizirale ob enakopravnem sodelovanju študentov. Tega se študentje vse premalo zavedajo. Na to kaže tudi podatek, da sta bila na celotnem simpoziju med referenti samo dva študenta. Tako prihaja v bistvu do diskusije in polemike med profesorji o študentskih pravicah in dolžnostih, prihaja do borbe med profesorji za drugačen študentov položaj. Študentje bi morali v teh diskusijah aktivno sodelovati, in sicer na podlagi izdelanega programa, ki mora obsegati jasno zahtevo po priznanju študenta za polnopravnega delavca in samoupravljalca na univerzi. Kaže, da zagrebški študent takega programa nimajo, čeprav so dosegli nekatere pravice, ki jih drugod po Jugoslaviji študentje še nimajo (npr. tretjino članov samoupravnih organov predstavljajo študentje).

Zdi se mi, da je sicer mogoče razpravljati o tem, ali pozitivna zakonodaja priznava študente za delavce ali ne. Prav tako je mogoče razpravljati tudi o tem, ali konkretne razmere na univerzi opravičujejo zaključek, da je študij delo ali ne. Na zastavljeni vprašanji lahko odgovorimo tudi negativno. Nujno pa je (študentje moramo biti v tem enotni) spreminiti razmere na univerzi tako, da bo univerza od študentov toliko zahtevala in jim toliko nudila, da bo študij res delo v pravem pomenu besede. Na tej podlagi pa je tudi nujno spremeniti status študenta, mu priznati tatus delavca in pravice, ki mu gredo na podlagi študija — dela. Oba procesa (spremembe v študijskem procesu in spremembe zakonodaje) morata teči vzporedno. Ni mogoče čakati, da se bodo odnosi na univerzi bistveno spremenili in šele nato pristopiti k spremembi zakonodaje. Spremembe študijskega procesa se bodo izvršile veliko hitreje, če bodo pri njih sodelovali študentska organizacija in študentje kot polnopravni subjekti. Pogoj za bistvene spremembe odnosov na univerzi je torej priznanje študentov za delavca in polnopravne samoupravljalce. Te spremembe pa so mogoče takoj, saj ne potrebna niti sprememba ustave. Po ustavi SFRJ Jugoslavije je delo tisti temelj na podlagi katerega so npr. profesorji priznani za delavce. Ta kriterij ni delovno razmerje (dr. O. Ibrahimagić). Na podlagi istega kriterija, t. j. študija — dela morajo dobiti pravice delovnih ljudi tudi študentje.

Na koncu velja opozoriti, da vse povedano ne velja samo za Ljubljani najbližji jugoslovanski univerzitetni center.

Ciril Ribičič

CHE
ENCASA

KULT O POTRO- ŠNJI

REVOLUCIJ

Legenda pomeni nekaj, kar je obvezno brati, če hočemo razbrati. Edino z legendo si pomagamo, če smo v stiski razbiranja, če se ne najdemo. In pravilen se zdi naslov Kozakove drame, saj vsiljuje obvezno branje Che Guevare kot svetega Che. Petanova režija, o kateri mi zaradi strokovne neusposobljenosti ni mogoče govoriti, je, tako se zdi, samo dodobra uje la to osnovno Kozakovo pogruntacijo. Kozakov Che Guevara je torej nekaj obveznega, če hočemo razbrati pomen permanentne revolucije, če hočemo zvedeti o tem, kam potujejo politični nameni, ideje in revolucije. Z drugimi besedami: Kozak nam je podal jasno ideološko sliko revolucioniranja kot nečesa svetniškega, kot nečesa, kar je v zvezi z odrešenjem in bogom. Kako je z revolucionarjem? Zapustijo ga Ramon in Tanja, domovina in tovariši, ostane sam in hoče biti sam s svojo divjo mislijo, sredi pragozda, pod ognjem ameriških letal in padalcev. Divja Chejeva misel, ki je zgristi vsako pristajanje, vsako sodelovanje, vsak še tako nujen kompromis, mora ostati v pragozdu, med živalmi; in tak je videti Che ob koncu, ko lije vanj snop svetlobe iz tal. Che se pogovarja samo še z bogom. Zdaj ni več v območju človeškega pogovora in dogovora, zdaj je v območju religije.

To je podoba, ki ne pristaja na fizično smrt kot na definitivni konec, misel, ki misli človeško življenje brez začetka in konca in ki ji je revolucija sredstvo za doseganje večnega življenja, cena za sosedovanje z bogom. To je pojmovanje revolucije, ki ne premišljuje o revoluciji, ampak o svetništvu. Takšno pojmovanje nas vrača v dramo mučeništva in misterija. Revolucija je samo pretveza, ona ni namen ali opravilo Kozakovega Cheja. Kozakov Che je nekoliko norčava, nekoliko histerična, predvsem pa neučakana oseba, ki se ji mudi v večnost, vse, kar je revolucionarnega, je samo igra, je mušji ples, je nekaj neresnega spričo večnosti. Che tu izziva smrt, njegova revolucija ni nič drugega kakor drvenje v smrt, spajanje z večnostjo, pogovor z bogovi. Zato Che ne more ostati na Kubi, zato ne more sprejeti nasvetov bolivijske partije. Že v začetku je odločen, da ne bo z nikomer sodeloval, da ne bo deloval, ampak da se bo nastavljal smrti. Toda Chejev bog ni zadovoljen samo z njegovo smrtjo, Che mora pripraviti most, po katerem se mu bojo pridružili vsi drugi revolucionarji, ne samo padli, temveč tudi živi, most, po katerem bojo odšle vse revolucije. Zato Che vztraja med svojimi partizani, jih preprečuje in da bi jih prepričal, tudi pade, da bi svetleje zasijal po smrti, da bi pripovedoval, kako revolucioniranje tostran nima druge poti, kot je most k svetništvu. In res, Chejev jezik ni jezik jeznega ali moralnega aktivista, ni človeška beseda, spregovorjena kot funkcija akcije, kot nekaj posebnega, enkratnega... To je biblični jezik, to je jezik zgodovine, ki pozablja na zemeljsko življenje, ne pozablja pa imen in besed; ki je večni pisar izrednih dejanj in visokih besed.

Kozak nam uprizarja obred, ki z revolucijo nima nobene zveze. To je pravi martirij, ki pripoveduje o pozabljenju revne sedanosti in še bornejše preteklosti, ki nas dviguje in prisiljuje nad sedanje in preteklemuke. Kozakova drama hoče biti kulturna predstava. Zato je Che teatralen in svetniški, zato je nestvaren in neaktualen, zato je sploh Che Guevara, ki je od nas oddaljen tisoče kilometrov, skrit v džungli, zavrt v skrivnost in molčec, slika iz časopisa, večni nasmeš, strm pogled.

Uprizoritev v osrednjem slovenskem gledališču, ki je izrazito sakralna ustanova, je bila docela primerna za konsumacijo, za povečerek. Legenda (kar pomeni, da je to obvezna lektira za Slovence, ki še ne vejo, kako je z revolucijami in hkrati, da drugače sploh ni mogoče uprizarjati revolucionarstva) je z ozirom na prepričanje, da je nacionalni teater mesto, kjer je treba uživati, uspela predstava. Kozak je prikazal, kako se potroši »revolucija«. Kaže, da jo je potrošil tudi avtor drame sam, ko je dal v zobe ljubljanski kulturni eliti.

Dimitrij Rupel

TRIBUNA

Začenja zbiralno

AKCIJO

ZA

BANJALUKO

KOLEDAR ZGODOVINE KP ZKJ

že na knjižnem trgu

Med darili, s katerimi boste razveselili svoje prijatelje, znance in sodelavce, naj bo tudi

KRONIKA

najpomembnejših dogodkov iz zgodovine KPJ-ZKJ
Zakaj?

- zaradi ekskluzivne likovne opreme
- zaradi bogate vsebine novejših zgodovine ZKJ
- zaradi nizke cene

**KOLEDAR S TRAJNO
UPORABNOSTJO
PRIMEREN ZA VSAKO
PRILOŽNOST**

NAROČILNICA

Naročam _____ izvodov KOLEDARJA po ceni 25 N-din za izvod.
Ustrezni znesek bom nakazal takoj, po prejemu pošiljke na tekoči račun Komunistična 501-1-113 Ljubljana

Naslov _____

Kraj, ulica _____

Datum _____ 1970

PODPIS

NIKOLA LORENCIN: SNEMANJE ZAVES

Zivojin Pavlović: ZLODJEV FILM (Djalovlji film). pogledi in razgovori; Institut za film, Beograd, 69

Rekli bojo: Neđstojno je gledati skozi tuja okna! A nihće se ne bo vprašal, zakaj zavese na oknih.

Esejistično delo Zivojina Pavlovića, ki ga je vzpodbudil in izzval film, je spremljalo ustvarjalna prizadevanja te avtorske osebnosti naše kinematografije. Vendar pa, če se ozremo na časovne razmejitve in menjavanje težišč je to njegovo delo nastalo večji del pred vrsto njegovih filmov. To delo je v resnici napovedovalo prihodnji film in je predstavljalo nadomestilo za še nedoseženo umetniško stvaritev. Besede namesto filma, oziroma bolj točno: obračunavanje s seboj, z etiko in estetiko in z zgodovino. In vse to v imenu prihodnjega filma, v imenu nastajanja določenih pogledov na moralo in na umetnost, na življenje, na človeka in na njegov čas.

Zbirka pogledov in razgovorov *Zlodjev film* (naslov-definicija je prevzeta s platnic knjige Jeana Epstein) dopolnjuje in kompletira filmsko in tudi splošno duhovno dejavnost Zivojina Pavlovića, njegovo miselno prisotnost v tem življenju in v tem času.

Kadar enotni krvotok zajema tako literarno tako esejistično kakor tudi filmsko delo Zivojina Pavlovića, tedaj se znajdemo v vedno istem vrtnicu iskanja, odkrivanja in vzpostavljenih odnosov. Zbrani pogledi v tej knjigi vodijo tako k raziskovanju filma in prav tako k središču samega filmskega opusa. Ko razmišljamo, — zaenkrat samo o mestu te knjige v sestavi Pavlovićeve filmske dejavnosti ali na sploh v sklopu njegovih prizadevanj po presoji svojega odnosa do filma — se moramo vprašati po tem, ali je bistvo avtorjevih misli obvladano s filmsko kreacijo? Namreč, pogledi v *Zlodjevem filmu* so datirani s časovnimi oznakami od 1956 do 1966, toda koncentracija in zgoščevanje, dramatisacija ustvarjalnega in raziskovalnega pohoda nastopi v letih 1960–63. Ali se torej nahajamo pred knjigo kot zaključnim delom neke misli (k temu tudi praktično »preizkušene v ustvarjalni filmski dejavnosti«), ali pa smo samo pred vrsto živih in izzivajočih vprašanj, stanj, odnosov, spopadov? Navsezadnje tudi pred vrsto izzivalnih odgovorov? Ali nismo za vse tisto, kar je pred desetimi ali nekaj manj leti osvajalo Pavlovićevega esejistično-raziskovalnega duha, dobili zdaj izvrstno zameno v njegovih filmih?

Kot pripadnik tiste generacije domačih filmskih avtorjev (Aleksandar Petrović, Dušan Makavejev), ki se je temeljito pripravljala za svoj ustvarjalni nastop z dozorevanjem in oblikovanjem lastnih pogledov na film z ostrimi teoretičnimi prodori v prostoro filmskega medija, z iskanji svojega načina obvladovanja in svojega odkritja filma, je Zivojin Pavlović ustvaril tudi naravnih del svoje umetniške dejavnosti, esejistični blok tekstov, tisti deli dela, ki je odprl pot do prakse in pripravil kasnejšo ustvarjalnost, ji dajal prve zaznambe, prvo moč, prve razpoznavne možnosti. Ti teksti so v skrajnem primeru tudi svojevrstni uvod v Pavlovićevo filmsko delo, vendar pa prinašajo tudi svojo lastno vrednost, tisto vrednost, ki jim jo je zagotovila lastnost avtorjevega pristopa k filmu, umetnosti, estetiki, etiki in k človeku. Se pravi, tisto vrednost, ki jo pogaja izjemni raziskovalni podvig pri odkrivanju dimenzij neke umetnosti in te nasproti življenju. Tudi dimenzij neke morale estetike.

Trije deli knjige *Zlodjev film* (*Moči filma*, *Bitka za film* in *Pogled nazaj*) združujejo tri različne vrste (in časovno razvrščenih) tekstov: poglede, študije, »programske tekste« in razgovore. V vseh je prisoten sam avtor, ki svojo misel dosledno izvaja, razvija in napoveduje. V kolikor ima filmsko delo svoj razvoj (med prvo zgodbo v »kinoklubske« filmu *Kaplje, vode, bojevniki* in *Zasedo* je velika razlika: v izrazu, v kvaliteti slike in njenih »čutilnih vrednostih«, v stopnji skladnosti med ustvarjeno situacijo in življenjskim prototipom, v intenziteti filmske izraznosti), tedaj je ta uresničen tako s samim umetniškim nagnjenjem tako tudi po zaslugi vrednosti esejsitičnega dela. Četudi bolj definirana in jasneje določena (izoblikovana do 1966. leta) kot so vrstične in spremembe v filmski praksi, je vodila esejistična misel Zivojina Pavlovića v prave in silovite spopade z življenjem in ga silila k sumničavemu pristopu k življenjskim dejstvom ter mu odpirala podobo stvarnosti, ki jo je bilo treba šele razvideti.

Film je prisiljen, da se pri izražanju abstraktnih vsebin poslužuje konkretnih podob.

Kakor je Zivojin Pavlović, ko je pred desetimi leti pisal svoje prve esejistične tekste, verjetno pomišljal na svoj prihodnji film, tako mislimo mi danes ob branju teh pogledov na njegove, zdaj že videne filme. Primerjave na črti teoretični (esejistični) tekst — film (odmerjanje vrednosti teorije skozi prakso)

so skoraj da nujne. Z njimi se prav tako jasneje odkriva tako film kot teorija in, kar nas posebej zanima, odkrivajo se spremembe, ki so se s časom dogajale tako v Pavlovićevev filmskem delu tako v njegovi miselno-teoretični dejavnosti.

Tekst *Z lepoto sanj*... ni bil postavljen v knjigi na uvodno mesto samo zaradi kronološke natančnosti, je namreč poskus uvajanja v ontološke razjasnitve narave filmske slike iz njenih primerjav z naravo slike v sanjah. S svojim sklepom, da imajo sanje in film v izražanju s pomočjo slik svoj skupni jezik, se Zivojin Pavlović loti tudi druge strani fenomena, ko nas opozarja na nujno realistično naravo filma in na njegovo »omejenost«, ker o abstrakcijah ne more govoriti abstraktno, pač pa se v svojem izražanju poslužuje konkretne slike. »Vizualni tropi« pridejo z ravni abstraktnega pojma na raven slike. Toda svoboda, brezmejnost, bogastvo in možnost nadgradnje (dvojnost narave filmske slike v njenem realizmu in iluzionizmu) so odkrite v naši zavesti, ki »v elementih slike odkriva pomen, ki se v njej skriva«.

Isto približevanje ontološki biti filma se kaže tudi v tekstih *O ekspresivni montaži* in *V iskanju pravega simbola*. Vrednost spominjenja na filme (kasnejše stvaritve) Zivojina Pavlovića je tukaj posebej dragocena. Ob ugotavljanju sugestivne moči vsakega posameznega kadra in njegovega emotivnega učinka zahteva Pavlović, da se objektivno stanje kadra notranje obogati z ekspresivno montažo, in sicer zahteva intimno osvajanje vsebine objektivnega sveta s stališčem do spoznane materije. Na ta način se osnovna dramska nit prevaja na objekt in ne na vsebino, »na osnovno nit filmske drame tvori montažni refleks na dogodek«. Tudi simbolizacija filmske slike se odvija s sprejemanjem večjega pomena izraznih elementov od njihovega prvotnega faktografskega pomena. Sklicujoč se na avtorjeve filme (posebno na dela *Prebujanje podgan*, *Ko bom mrtev in bel* in

Zaseda) bi lahko na hitro ugotovili, da se je avtor esejističnih tekstov v svojem poznejšem delu v veliki meri odrekal nekaterih teoretičnih stališč. Z zavračanjem montažnega razkošja ter skrčenjem in montažnih rezov na reduktivno mero, s podrejanjem verificirani avtentičnosti filmske slike in spričo opuščanja njenih simbolnih kvalitet, bi se dalo kaj kmalu razložiti kot višjo obliko izkustva, ki je presegló teoretično prakso. Toda Pavlović je zelo jasnovidno in z esejistično predhodnico ustvarjal široke prostore za svoje poznejše delo z zahtevo po opredeljevanje glede na situacije v življenju in je iz svojega doživljanja osvajal »ndosegljivo preko dosegljivega« »z nezavednim sodelovanjem« gledavčeve zavesti. Z zahtevo po lastnem odnosu do reproducirane vsebine, z zahtevo po »nadpomenu«.

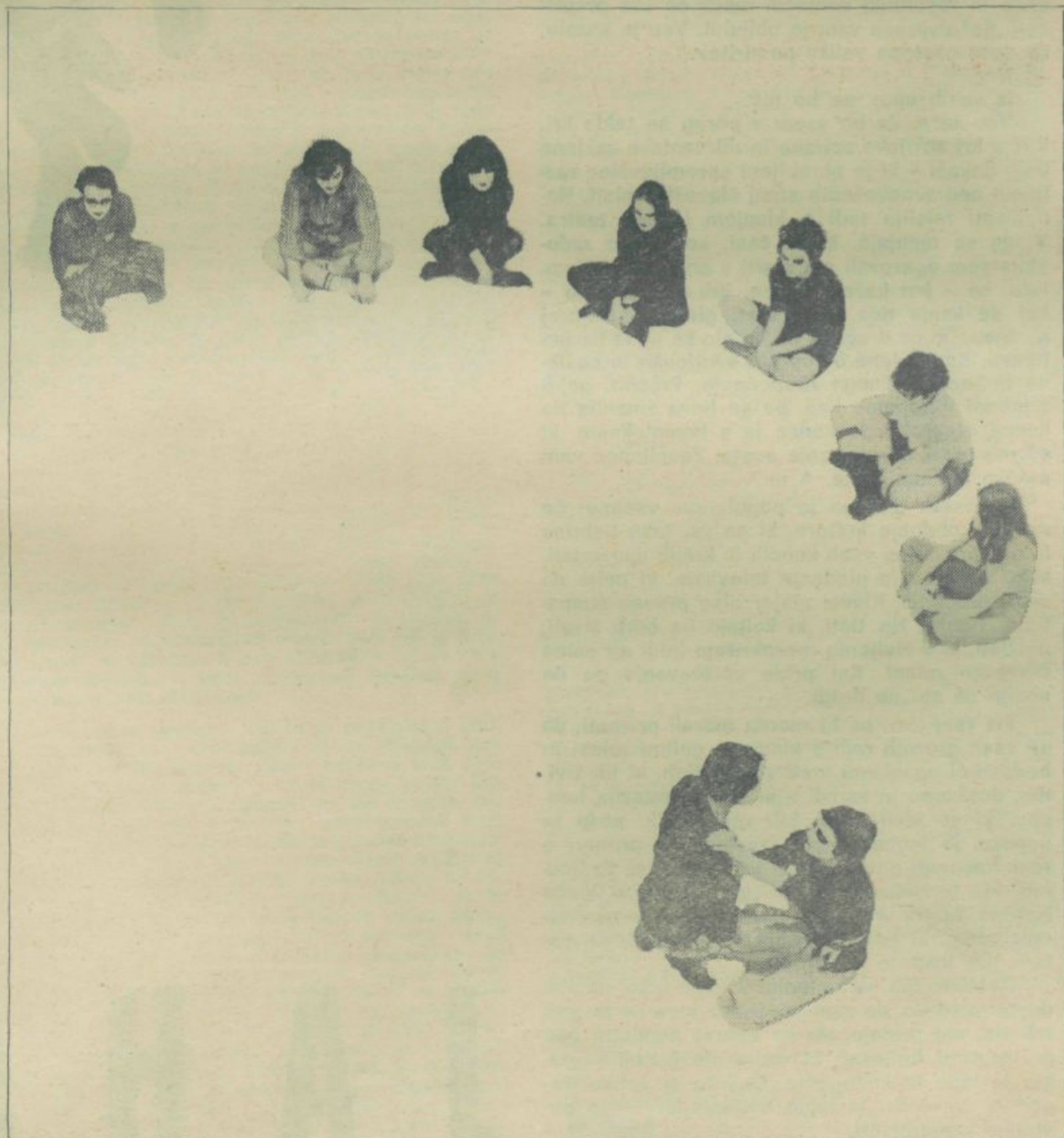
V dotiku s stvarnostjo in s človekom v njej, v stiku z etiko in estetiko tako imenovanih dognanih in upoštevanih, kodificiranih oblik je Zivojin Pavlović poiskal njihovo drugo mero, drznejšo, pogumenjšo in odločilnejšo na poti do človeka in do lastnega doživljanja življenja.

Ali ima ponev pravico biti zanimivejša od Grete Garbo?

Študija *Poezija surovosti* raziskuje »asociativno destruktivne slike« in njih mesto na ravni življenja in umetnosti ter vodi do celovitejšega oblikovanja avtorjevega estetskega stališča, ki terjá prihodnjo prakso. S tem ko Pavlović prevzema neprijetno asociativnost drastične slike in jo uvaja v življenje, potem ko jo je iz življenja izlekel, ravno dosega bistvena vprašanja filmske umetnosti. Elementi *fotografiranja* (v katerih je ohranjeno *gibanje*) in fikcija gotove stvari (absolut same narave) odkrivajo sliko kot »izhodiščno surovino filma«. Tej je že s samim tehničnim postopkom nastajanja najbližja definicija *naturalizem*, s čemer tudi osvaja največjo mero asociativne moči in destruktivne sile. Sok in drastika prizora lahko privedeta do *kreativne destrukcije* in do umetniške kvalitete. Ob citiranju in analizi filmov *Kanal* Andreja Wajde in *Pozabljeni* Luisa Bunuela opozarja Zivojin Pavlović na primerih iz ustvarjalne prakse in umetniške stvarnosti, ki je močno uglašena z življenjem, na izredno umetniško in spoznavno, humano bogastvo v teh, za film najbližjih in najnaravnějšíh »surovih« slikah.

Filmsko delo Zivojina Pavlovića ni bilo samo poligon za preizkušanje in odkrivanje praktičnega funkcioniranja njegovih miselnih prodorov v bit filma. Sicer pa so tudi njegova esejistična iskanja in njegovi umetniški nemiri vselej izhajali iz enega samega: iz življenja in spoznanih življenjskih dejstev, iz razmerij življenja do človeka in iz človeka ujetega v življenje. Vrsta razgovorov kot zadnji del knjige najbolj potrjuje to trditev. Tudi ta del najbolj neposredno, »eksplicite« določa avtorjevo stališče do filma in umetnosti. Prav tako imamo ves čas priložnost za to, da se prepričamo, kako izhaja sleherno njegovo spoznanje iz stika z življenjsko etiko in kako je humanost utemeljena v vsaki njegovi potezi: v naporu in v naporu misleca. Odtod pa so tudi prizadevanja po spreminjanju in preseganju samega sebe.

Prevedel F. Z.

KO BODO PUPILČKOVI

Počasi – toda zanesljivo – se za vašimi hrbti dogajajo velike stvari. Besede izobčenja in prekletstva so vas uspavale, Zagovorniki večne besede in zaščitniki domačih mačk so vas prepričali. Šef dvorane vam je obljubil. Vse je kazalo, da spet nastopa velika pomiritev.

Ne.

Iz vaših upov ne bo nič.

Vse kaže, da bo vsem v porog še tekla kri. Ptičja kri serijsko spitate in diletantsko zaklane bele kokoši – ki je obrabljeni spremljevalec različnih neuravnovešenih stanj človeške misli. Nadejavati mislijo tudi s klanjem lepega teatra. Vloge se menjajo. Mirni časi, ko smo z zadovoljstvom opazovali sto smrti v enkratnem Hamletu, so – kot kaže – mimo. Zdi se, da smo – kar se kanja tiče – na vrsti gledalci. Najprej možgane in če drugače ne bo šlo še naša trudna telesa. Konec lepe beloprste svetlooke in sušične ljubezni večnega hrepenenja. Prosim, pojdi z menoj v kopalno kad, pa se bova zmenila do konca. Nepreklicno konec je s kompleksom, ki se mu pravi odreševanje sveta. Zavaljenec vam profuka globus, pa je. A ne?

Pri vsem tem pa je popolnoma vseeno, če razpade obdobje kulture, ki ga vsi tako ljubimo in nas prično na vseh koncih in krajih opozarjati, kako nevarno je gledanje televizije, ki pelje do samega klanja. Klavci nikjer niso preveč simpatične figure. Ne tisti, ki koljejo na odru živali, ne tisti, ki v življenju masakrirajo ljudi ali samo človeško misel. Kaj prida očiščevanja pa ne nosijo ne eni ne drugi.

Pri vsej jezi, pa bi morda morali priznati, da se vseh groznih reči s klanjem, golimi telesi in bedastimi ugankami vred v trenutkih, ki jih živimo, dotikamo in zaradi njih smo. Fantazija lumpov, ki so klali kure, bili računalnik, strip in uganke, je najnavadnejša revščina v primeri s tem, kar nudi povprečnežu vsakdan. Vse to imamo, vse to živimo. In če hočejo v želji po koncu nekega teatra še enkrat uspeti z znamenitim ogledalom, ki kaže življenje in njega obraz, potem jim bodi to dovoljeno.

Dovolite jim, da vstopijo v vašo hišo, da vas doma razjezijo, da vam nedeliska kura ne bo več teknila, naj pridejo, da še enkrat popenite nad prenažrtimi huligani, ki oznanjajo konec sveta, kar je lepo in čednostno. Oglejte si veliko tragedijo nesnikov, ki kljub svetlim izročilom postajajo komedijanti.

PSOK-69/1

J A H A L I . . .

Jean — Joseph Goux

MARX IN VPISOVANJE DELA

»Ta logocentričen, ta EPOHA polne besede je vedno iz bistvenih razlogov dala v oklepaje, SUSPENDIRALA, zatrika vsako svobodno refleksijo o izvoru in statusu pisave.«

Jacques Derrida, O GRAMATOLOGIJI, str. 64

»V svoji VREDNOSTNI podobi vrže blago s sebe vsako SLED svoje prirodno vrzle uporabne vrednosti in posebnega koristnega dela, ki se mu ima zahvaliti za svoj nastanek.«¹

Karl Marx, KAPITAL, I. knj., 3. pogl.

Uporabna in menjalna vrednost

Govorica (langage) je na privilegiran in pogosto ekskluziven način razumevanja (v zgodovini zahoda) kot skupnost menjalnih znakov. Vedno gre za znak, obravnavan kot element komercialne transakcije, pa naj ga gledamo s komunikativnega ali ekspresivnega vidika ali, še bolj subtilno, v izbiri kriterija prevedljivosti kot karakteristike vsake govornice. Naglas je enotno (od Aristotela do Martineta) postavljen na menjalni vrednosti znakov — na njihovi funkciji v cirkulacijskem procesu.

Sedaj pa trdimo, da ima znak (kot vsak proizvod) tudi uporabno vrednost, ki ni bila historično priznana in je tiho zaobidena. — Uporabna vrednost proizvoda ni samo dejstvo, da more služiti »neposredno« za predmet potrošnje, temveč tudi (za utrditev analogije med znakom in proizvodom od začetka odločilno) dejstvo, da služi »po zaviti poti« za vajalno sredstvo drugih proizvodov (ovinek, po kateproizvajalno sredstvo). Torej, kot je proizvod proizrem se izdelujejo drugi proizvodi — s pomočjo določene sprostivne delovne sile), tako formirajo znaki (skupine znakov ali deli skupin) proizvajalna sredstva drugih znakov (drugih kombinacij znakov).

Nepripravljenost uporabne vrednosti znakov ni torej nič drugega kot prikrivanje njihove produktivne vrednosti, prikrivanje dela ali igre znakov na drugih znakih in z drugimi znaki. Operativna vrednost, lastna učinkovitost znakov v produkciji smisla, račun (calcul), čisto kombinacijska instanca, to, kar bi lahko imenovali z na srečo dvoumno besedo izdelava (fabrique) teksta (delo in struktura, izdelovanje in način), se nahaja zadržano (ali raje pozabljeno / potisnjeno) pod prodajno prosojnostjo (smisla).

Na osnovi nasprotja med uporabno in menjalno vrednostjo, sposojenega pri politični ekonomiji, lahko torej ustvarimo bistveno izhodišče, ki implicira vse polje govornice in pisave, izhodišče, ki bo moralo dokazati svojo umestnost s podaljševanji in zblizevanji, za katera se zdi, da nam jih more dopustiti z instance ekonomije.

Toda kako se natančneje (v ekonomiji) navezujejo odnosi med uporabno in menjalno vrednostjo? Za trenutek sledimo Marxovi analizi.

Bistveno izhodišče je, »da se abstrahira uporabno vrednost blaga, ko se jih zamenjuje; in da vsak menjalni odnos karakterizira ta abstrakcija.«¹ Vsak od izmenjanih proizvodov je reduciran na splošno mero, je zveden »na nek izraz, ki je od vidne zunanosti povsem različen.« Torej, če bi »izginili hkrati vsi formalni in materialni elementi, ki dajejo proizvodom njihovo uporabno vrednost«, bi hkrati izginile tudi (in ta dvojni izbris je za nas odločilen) »vse različne konkretne oblike, ki ločujejo eno vrsto dela od druge.« To, kar potemtakem vstopa v igro v menjalnem procesu, ni nič drugega kot »strdina proizvodov dela.«² »Vsak od njih je popolnoma podoben drugemu. Vsi imajo isto prividno realiteto.« Zapišimo še, da so z enostranskega stališča cirkulacijske sfere vsi proizvodi dela »preobraženi v istovetne sublimat« (podčrtal avtor).

Torej je na splošno »tisto obče, ki se kaže v menjalnem odnosu blaga, njihova vrednost.«

Jasno je, da ta proces, ki je tu opisan kot v politični ekonomiji, nahaja svoj natančni homologon v govornici in pisavi. Nasprotje med označujočim in označenim ni kaj drugega (toda to bo moralo biti dokazano in analizirano v svojih konsekvencah) kot ta »razcep« (scission) med uporabno in menjalno vrednostjo. To, kar ostane na koncu kakšnega prevoda (kakšne menjave označujočih), to je označeno. Le-to je na splošno mišljeno kot tisto (ideja, smisel, pojem), kar lahko ostane nedotaknjeno (nespremenjeno) kljub različnim oblikam, v katerih se izraža. To je idealno zamišljen temelj, ki naj bi mogel biti izoliran od oblike. Lahko trdimo, da se prav tako, kot se menjava proizvodov, »to je socialna asimilacija in dezasimilacija izvršuje v formalni preobrazbi, kjer se kaže dvojni narava blaga, zdaj kot uporabne zdaj kot menjalne vrednosti«, — se proces menjave znakov (dialog, prevod — jezikovna (langagière) asimilacija in dezasimilacija) vrši v formalni preobrazbi, kjer se kaže dvojni obraz znaka, navidezno ireduktibilna dihotomija: označujoče / označeno.

Recimo, če imamo na zgodovinsko določljiv način, »ne glede na obliko in vsebino dejavnosti in proizvodov, opraviti (v sferi ekonomije) z vrednostjo« — kolikor njo je menjava vnesla v vse proizvodne od-

nose) — se znajdemo v sferi govornice, s tem ko brišemo razlike, v spopadu s tem drugim »prividnim sublimatom«, ki je smisel. Kot je bilo v buržuaznem produkcijskem procesu, ki ga obvladuje vrednost, abstrahirano »telo blaga« in »različne konkretne oblike, ki ločujejo eno od druge vrste dela«, kar je opisal Marx, tako je znotraj določenega zgodovinskega obdobja, v katerega smo ujeti, telo črke (in vse, kar v črki naznačuje njeno ireduktibilnost za vsak prevod) abstrahirano in reducirano v element smisla.

Gre torej za to, da izhajajoč iz konstante vzporedne hegemonije lingvističnega smisla in menjalne vrednosti blaga razmejujoče in natančno začitamo obrise, ki jih predlaga ta homologija, in da v njih spoznamo odločilne implikacije. Kar je tu dejansko v igri, je najprej princip stopnjevanja označujoče (označeno) referens (čigar proces cirkulacije blaga, to bomo naznačili, lahko razjasni genealogijo) in še globlje proces brisanje pisave ki se ločljivo (na tem bomo vztrajali) družji s procesom prikrivanja eksploatacije dela.

Beseda in denar: splošna ekvivalenta

Analiza blaga, ki jo je napravil Marx v prvi knjigi Kapitala ne pokaže nič manj kot tole: če je »na začetku« celota blaga formirala »pester mozaik izražanja nasprotnih in različnih vrednosti«, se je počasi zgodilo, da so se »vrednosti vseh blag izrazile v eni sami in isti od vrsti celote odcepljenega blaga«. Našlo se je blago, ki je postalo »splošni izraz vrednosti«, »splošni ekvivalent«. »Vsa druga blaga so svojo vrednost izrazila v istem ekvivalentu.« Natančneje: »specifična vrsta blaga, katerega ekvivalentna oblika je postala družbeno istovetna z njegovo naravno obliko, postane zdaj denarno blago ali funkcionira kot denar. Vloga splošnega ekvivalenta v blagovnem svetu postane njena specifična družbena funkcija in zato njen družbeni monopol.« Treba je neposredno, zvesto slediti tej analizi, da bi z vsi strogostjo mogli potrditi (in ta paralelizem je odločilen): če se je v ekonomski sferi »splošna in neposredna oblika menjave, tj. splošna ekvivalentna oblika identificirala zaradi družbene navade, v specifični naravni obliki blagazlata«, potem se nahaja v sferi znakov identificirana kot oblika besednih znakov. Treba pa je opozoriti, da uporaba znakov ni, sprva na privilegiran način, uporaba lingvističnih znakov. Naj bodo to kretnje, risbe, signali, »simptomii« ali katerikoli predmeti, nič ne omejuje pojma uporabe znakov. Vendar pa se zgodi, da precej določen poseben tip znaka zavzame — med vsemi temi znaki — privilegirano pomembnost: besedni znak. Besedni znaki so bili ustoličeni na zelo poseben način, ker zmorejo zadrževati smisel. Veljajo za katerekoli druge znake. In to očitno, tako v primeru denarnega blaga kot v primeru besede, iz razlogov družbene udobnosti. Dejansko je potrebno, da je blago-zlato (ali srebro) »občutljivo za čisto kvantitativne razlike; potrebno je, da se ga da deliti in sestaviti po volji«. Podobno — tu bomo sledili Merleau-Pontyjevi opazki (preden kasneje ovržemo njegov tekst na drugi točki) — »verbalna gesta« ni nič drugega kot gesta med ostalimi, »toda prav tako variirana, natančna in sistematična gestikulacija« je sposobna delati vreze (recoupement) in razlike, ki so številnejše od katerihkoli drugih gest ali znakov. Dodajmo: od katerihkoli gest ali znakov, ki so tako lahko razpoložljivi v vsaki priložnosti. Besedni znaki imajo značaj razpoložljivosti.

Torej lahko dosledno (in to je poglavitno) trdimo, da kakor »denarna oblika ni nič drugega kot na posebno blago navezan odsev odnosov vseh drugih blag«, tako govorniki jezik (langage parlé) kot sistem znakov (jezik, la langue) ni nič drugega kot na poseben tip znakov navezan odsev odnosa vseh drugih znakov. V obeh primerih je gibanje istovetno. V ekonomiji »je nujno, da — v nasprotju z različnimi telesni blag — vrednost končno znova obleče to ne-naravno, toda čisto družbeno obliko« (denar); in to je mogoče, čeprav »v denarnih imenih izgine vsaka sled vrednostnega odnosa«, kot je povsem enako »ime stvari njeni naravi nekaj čisto zunanega« in kakor »o človeku ne vem ničesar, če vem, da mu je ime Jakob«. Dejansko »se vidi, da denar ne divinizira vrste blaga, ki ga predstavlja; vse blago si je v tem podobno. Denar je torej lahko iz blata, čeprav blato ne bo nikdar iz blata.« Prav tako ni, v smislu procesa, ki dela iz besede splošni ekvivalent vseh drugih znakov, nobenega odnosa med lingvističnimi znaki in tistim, kar predstavlja. Če je »denarna oblika blaga kot njegova vrednostna oblika na splošno preprosta idealna oblika, ločena od njegove realne fi-

zične in otipljive oblike«, je besedna oblika znakov prav tako idealna oblika, ločena od njihove nonlingvistične oblike, v kateri pa znaki vendarle odsevajo svoje odnose.

Značilno je, da Marxova kritična analiza omaje sistem znakov, če jo upoštevamo v njenem odnosu do pisave. Kar je tu razkrito, tudi z zagotovilom distinkcije med lingvističnimi in nonlingvističnimi znaki, ni nič drugega kot lingvistična in politična mistifikacija stopnjevanja označujoče (označeno) referens. In dejansko smo zapazili, da »kakor ni denarna oblika nič drugega kot na posebno blago navezan odsev odnosov vseh drugih blag«, moramo upoštevati, da beseda ni nič drugega kot na določen tip znakov navezan odsev odnosov vseh drugih znakov. Se več: kakor ni nobenega nasprotja med denarjem (kovanim srebrom ali zlatom) in drugimi blagi, temveč je kovano zlato ali srebro eno izmed (bolj priročnih, deljivih, itd.) blag, tako ni nikakršnega nasprotja med besedami (grafičnim ali foničnim materialom) in drugimi znaki (drugimi stvarmi). In vendar, kaj dela sistem vrednosti? Daje iluzijo, da srebro ali zlato ni nič drugega kot »preprost znak« vrednosti, ki sam ni proizvod (dela), in kot tak nima vrednosti razen kot proizvod, v katerem se nahaja kristalizirano določeno družbeno delo.« Ker se denar v določenih funkcijah lahko nadomesti tudi samo z znaki denarja, piše Marx, je prišlo do druge zmote, da je samo znaka. Toda, nadaljuje Marx, »ker proglašajo za navadne znake tista družbena svojstva, ki jih dobijo stvari, in tiste snovne oblike, ki jih dobijo družbene opredelitve dela na podlagi določenega načina produkcije, jih hkrati proglašajo za svojevoljen produkt človeških možganov.« Z istim gibom se formira sistem lingvističnega znaka. S tem, da se jemlje fonični ali skripturalni material za »preproste znake«, za preproste označujoče (zunanega, transcendentnega smisla), se jim hkrati odreka njihov operativni značaj (proizvajalnega sredstva) in njihov izdelani (opéré) značaj (proizvoda). Maskira se dejstvo, da ni smisel nič drugega kot proizvod dela znakov, rezultat izdelave teksta, kot se kamuflira blagovni značaj denarja (izdelane kovine, ki ima vrednost samo od tega dela), da bi iz njega naredili »drugotni poljubni znak — »preprost znak«

Saussure dejansko ne dela drugega, in stopnjevito zoževanje je tu značilno. »Nemogoče je,« piše Saussure, »da zvok, materialni element pripada sam po sebi jeziku. Zanj je samo drugotna stvar, materija, ki jo spravi v delo. Vse konvencionalne enote imajo ta značaj, da se ne mešajo s čutnim elementom, ki jim služi za oporo.« In precizira v primerjavi, ki izdaja svojo kompliteteto z denarno ideologijo (z nepriznavanjem funkcije kovanega denarja): »ni kovina nekega novca tisto, kar mu fiksira vrednost, novca bo veljal bolj ali manj s tako ali z drugačno podobo, bolj ali manj tostran ali onstran politične meje.« Jasno je torej, da se v eni in isti ideološki držbi konstituira kovani denar v »preprost znak«, ki ima neko idealno vrednost in označujoče (v svoji materialni drugotnosti) nasproti označenemu. V obeh primerih denar prikriva dejstvo, da so samo proizvodi, in da je vrednost (smisel) dobljena samo s produktivnim delom. Zapišimo še, da je gibanje, ki razločuje denar od drugih blag (tako, da ga jemlje kot splošni ekvivalent) in iz njega dela fetiš, ki je izven produkcije, homologno gibanju, ki razločuje besedo od drugih znakov, jo ločuje od množice katerihkoli družbenih znakov, da bi zdaj konstituiralo te znake v stvari, zunanje sistemu znakov (v referens). Trojnost označujoče (označeno) referens razkriva radikalno soudeležbo pri denarji iluziji, ki dokončno ločuje denar od vrednosti in vrednost od blaga.³ Vrednost se ne nanaša na naravni predmet (naravni predmeti nimajo vrednosti) — v nasprotju z navno utvaro, ki podeljuje napr. zlatu naravno dragocen značaj) temveč zgolj na izdelan proizvod. Enako se pisava (govornica) ne nanaša na referens (stvar samo v svoji naravni eksistenci), temveč na drugo pisavo, pisavo totalnih socialnih znakov, katerim je ona le neka navedba.

Dodajmo pripombo. Dejstvo, da more biti v določenih zgodovinskih pogojih kovano srebro ali zlato (ki edino predstavlja materializirano abstraktno delo) nadomeščeno z numerarjem (papirnatim ali skripturalnim denarjem ali s katerokoli kovino), ne prinese ničesar novega ali različnega k procesu, ki ga bomo opisali. To dejstvo samo uradno potrdi (in še enkrat podpre) iluzijo, da je denar »preprost znak«. »Ker sam obtok denarja,« piše Marx, »loči realno vsebino novca od nominalne, njegovo kovinsko eksistenco od njegove funkcionalne eksistence, je v njem že skrita možnost nadomestiti kovinski denar v njegovi novni funkciji z znaki iz drugega materiala ali s simboli.« In še: »Denar vedno prehaja iz rok v roke, torej zadostuje, da ima simbolno eksistenco. Njegova funkcionalna eksistenca tako rekoč absorbira njegovo materialno eksistenco. Objektivni, toda efemerni odsev blaga ne funkcionira več kot znak samega sebe in je torej lahko nadomeščen z znaki.« Ta prehod od zlatega ali srebrnega novca k skripturalnemu novcu torej vendarle ni brez pomena. Marginalno razloži sekundarnost in diskreditiranje pisave (v ožjem pomenu) v odnosu do besede (parole). Kot je numerar »preprost reprezentant« zlatega novca, katerega »nadomeščanja«, je pisava mišljena kot preprost sistem nadomeščanja, ki velja samo tedaj, če je pokrit z besedo. Moralizirajoče in psihologizirajoče branje pisave (literature), ki se sprašuje po odkritosrčnosti avtorja, se zelo natančno vrača k problemu kredita in inflacije. Vedno gre za vednost, ali je zlato — pokritje pisatelja (njegova beseda) — v skladu z njegovo pisavo; ali poseduje temelj, ki pokriva obliko. Odnosi med temeljem in obliko, ki jih dviga na dan moralizirajoče branje, se reducirajo na strah pred čekom brez kritja, pred ponarejevanjem denarja. Ta strah je mogoče le, če pisava, ki jo obravnavamo, ni sama operativna, produktivna, in če se omejuje, sedeč isti ideologiji, na preprosto vlogo numerarja, nadomeščujočega polno besedo.

(Dalje prihodnjč)

¹ Podčrtal avtor

² Kapital, I, 1. pogl.

³ Isto

⁴ Isto

⁵ Cours de linguistique générale, str. 164

⁶ Kapital, I, 3. pogl.

⁷ »Neobdelani zemljišče nima vrednosti, ker v njem ni opredmeteno nobeno človeško delo.« (3. pogl.)

Priština: TEŽNJA PO NACIONALNI (albanski) UNIVERZI

Leta 1945 je bilo na Kosovem okrog petinosemdeset odstotkov nepismenih med prebivalci, starimi nad osem let. Med albanskim delom tega prebivalstva je bil ta odstotek še znatno višji; sukali se je nekje nad devetimi desetimi. Ta čas na Kosovem ni bilo albanskih izobražencev, razen zelo redkih, ki so med obema vojnoma maturirali na tiranski gimnaziji ali pa so končali muslimansko »medreso« v Skopju. V prvih osnovnih šolah, v katerih so začeli takoj po osvoboditvi poučevati otroke v albanski, so delali učitelji, izposojeni v LR Albaniji.

Minilo je precej časa, da so kosovski Albanci dosegli to, kar danes imajo: razmeroma zelo močno avtonomijo, ki kar precej presega razsežnosti povojnega obrazca o avtonomni pokrajini. V okviru te samouprave je prav v zadnjih letih postal pravilno cenjen tudi albanski jezik, albanska kultura in na koncu koncev tudi albanska zgodovina. Vse to pa je postalo ne le pravičnejše vrednoteno, temveč tudi nedeljivo!

Ukinjen je bil izraz »Siptar« in uveden »Albanec« ne le za prebivalca sosednje države, temveč tudi za albanske državljane Jugoslavije. Zato pač, da ne bi nikomur več kdaj prišlo na misel delati razliko med pripadniki enega naroda. Dosežena je — prav pred kratkim — tudi jezikovna enotnost; po malenkostnih popravkih se je kosovska albansčina izenačila s tiransko; v rabi je enak pravopis (medtem so v LR Albaniji dosegli tudi združitev južnega in severnega albanskega narečja). Nedeljiva je postala končno tudi zgodovina; Skenderbeg, legendarni borec proti Turkom in za narodne pravice, je danes enako junak za Albance na obeh straneh Prokletij.

Vse to niso nepomembne stvari, posebno če poznamo — kolikor pač poznamo — po vojni dogajanje na Kosovem. Zato ni nenavadno, če so kosovski Albanci imenovali brionski plenem — verjetno kar po pravici — zgodovinski.

UNIVERZA — PLOD NARODNE UVELJAVITVE

Prve visokošolske in višješolske ustanove so na Kosovem začele delovati v šolskem letu 1960-61. Takrat je bilo v Prištini vpisanih 1542 rednih in izrednih študentov (od teh je bila pičla tretjina albanske narodnosti). Prištinska »univerza« je bila tedaj in vse do letos podružnica beograjske univerzitetnega središča, prav tako kakor »univerza« v Novem Sadu in Nišu.

Težnja po lastni — prištinski — univerzi je zatiela že pred kakimi desetimi leti, postala pa je močnejša šele v zadnjih letih, ko je med diplomiranimi študenti in med delujočimi izobraženci na Kosovem vedno več Albancev. Razumljivo je, da se je težnja po lastni univerzi pojavila predvsem pri albanskem izobraženstvu, kar je bil odraz sprememb v zadnjih letih in popolnejša uveljavitev Albancev v tej pokrajini; njihovega jezika, kulture, zgodovine in ne nazadnje tudi samouprave. To je težnja, ki je povsem normalna, zgodovinsko upravičena in navsezadnje — neizbežna.

Narod, katerega dober milijon živi ločeno od svoje matice (ločen je ne le z državno mejo, temveč z mejo, ki je že od svojega nastanka v desetih letih tega stoletja skoraj vedno več ali manj neprodušno zaprta) povsem naravno teži po svojem nacionalnem »svetišču«. Če bi bile razmere normalne, bi seveda tisti albanski študentje iz Jugoslavije, ki bi to želeli, študirali v Tirani; tako kot na primer slovenski študentje iz Trsta ali Celovca študirajo v Ljubljani.

Mimogrede pa ni ostal skrit podatek, da je v Tirani v povojnih letih (univerzo so ustanovili leta 1957, prvo fakulteto pa enajst let prej) diplomiralo — po uradnih podatkih — okrog deset tisoč študentov. Na Kosovem je od leta 1960 dalje diplomiralo (v Prištini in v drugih univerzitetnih središčih Jugoslavije) okrog 700 študentov albanske narodnosti.

III — SE VEČ PREDAVANJ V ALBANSČINI
Janes — devet let po tem, ko so začeli z visokoškolskim študijem v Prištini — ima pravkar ustanovljena univerza šest višjih šol in tri fakultete*. Kakor je povedal Ilija Vakić, predsednik pokrajinske vlade, študira v letošnjem šolskem letu na tej univerzi okrog 12 tisoč rednih in izrednih študentov (okrog dva tisoč študentov s Kosova pa študira v drugih univerzitetnih središčih Jugoslavije). Povedal je tudi, da je že polovica študentov na prištinski univerzi iz vrst »narodnosti«; to pomeni, da so Albanci ali pa Turki. Število Turkov je seveda povsem majhno.

(V šolskem letu 1967-1968 je bilo v Prištini 8690 rednih in izrednih študentov. Od teh je bilo 4731 Srbov in Crnogorcev; Albancev je bilo 3327, Turkov 105 in »ostalih« 537. Delež prebivalcev albanske narodnosti na Kosovem pa je okrog 70 odstotkov.)

Trenutno dela na prištinski univerzi in na »šolah« okrog tristo rednih profesorjev in predavate-

ljev (polovica je Albancev); razen tega pa je še kakih dvesto honorarnih sodelavcev (dobra polovica albanske narodnosti). Od petintrideset doktorjev znanosti, kolikor jih dela na prištinski univerzi in sorodnih ustanovah, je 13 Albancev. Od ustanovitve prve fakultete pa do letošnjega ustoličenja univerze je v Prištini diplomiralo 2377 študentov; od teh je bilo 657 Albancev (med slednjimi le 42 študentki!). Število diplomantov je na splošno razmeroma nizko, saj le 30 odstotkov prištinskih študentov diplomira v predpisanem roku.

Pred kratkim je bila uradna in slovesna ustanovitev prištinske univerze, ki so se je udeležili razen številnih zastopnikov javnega in kulturnega življenja iz pokrajine tudi delegati vseh jugoslovanskih univerzitetnih središč. Delovna — in verjetno nič manj slovesna — otvoritev univerze pa bo marca 1970; takrat bodo na slovesnost povabljeni tudi zastopniki številnih univerz iz tujine.

Že iz pozdravnih govorov, pa naj so bili še tako prirejeni za slovesnost in nepretirano zgovorni, pa je vendar slutiti ceno in pomen, ki jo v Prištini pripisujejo temu dogodku. Fadil Hoxha je dejal: »Univerza v Prištini naj postane znanstvena in revolucionarna moč Kosova!« Dekan filozofske fakultete dr. Dervish Rozhaja pa je s posebnim poudarkom prabil: »To je za nas velik zgodovinski dogodek!«

Se jasneje je ob ustanovitvi univerze govoril podpredsednik pokrajinske vlade Rexhai Surroi: »Albanski jezik v Jugoslaviji ni več jezik cestnih žagarjev, temveč tudi jezik pisateljev in publicistov, jezik doktorjev znanosti... Sedaj že na štirih prištinskih fakultetah in visokih šolah predavamo v albanski!«

Predavanja v Prištini so v obeh jezikih, v albanskem in v srbskem, približno polovica v tem in polovica v drugem jeziku; največ albanskih predavanj je na filozofski in pravni fakulteti (okrog devet desetih). To so podatki, ki ne le kažejo na določeno stanje, temveč povsem jasno odkrivajo tudi določeno težnjo.

Bodočnost prištinske univerze je verjetno kar jasno določena. V tej bodočnosti lahko pričakujemo odločne premike k formiranju več ali manj nacionalne — albanske — univerze.

BALKANOLOGIJA

Vloga prištinske univerze bo vsaj nekaj časa predvsem pedagoška, čeprav so nakazane tudi širše ambicije in že skrbno pripravljajo dolgoročen načrt za znanstveno raziskovalno delovanje. Kljub temu, da se večina univerz na svetu danes vedno bolj odreka predvsem pedagoške »politike« ter se bolj usmerja k znanstveno-raziskovalnemu delu, pa mimo »pedagogike« v Prištini le ne bodo mogli. (V šolskem letu 1966-1967 je bilo na vseh srednjih šolah na Kosovu okrog 8000 predavateljev. Le 600 od teh jih je imelo fakultetno izobrazbo (med njimi je bilo le 130 Albancev); višješolsko izobrazbo pa je imelo 825 predavateljev (med njimi pičla polovica Albancev).

Uveljavljanje in delovanje prištinske univerze vsekakor ne bo lahko, saj so začeli prav v času, ko vse — ne le naše — univerze razmišljajo o vedno nujnejši univerzitetni reformi. V Prištini po vsej verjetnosti vsaj v začetku ne bodo deležni preohlapnega odnosa zunanjih činiteljev do univerze in njenih problemov. Morda je simbolični izraz tega že čestitka, ki jo je poslala univerzi ob ustanovitvi prištinska tovarna amortizerjev. Priložili so namreč dvajset štipendij in brezplačno dali na voljo zemljišče za gradnjo univerzitetnega inštituta za tehnologijo in strojništvo.

Od davnajst tisoč študentov jih danes le 430 stanuje v študentskem naselju (gradijo pa nov dom s 530 posteljami) in okrog 600 v preurejeni stari vojašnici. Res, da se lahko precej študentov vozi na predavanja iz ne preveč oddaljene Kosovske Mitrovice in iz večjih krajev okrog Prištine, morali pa bodo poskrbeti za novice, ki prihajajo s podeželja, iz Prizrena, Peči in Gnjilanov. Precejšnje zanimanje za študij na prištinski univerzi pa se kaže tudi pri Albancih, živečih v Skopju in v drugih krajih Makedonije ter v Črni gori. Po vsej verjetnosti jim v Prištini ne bodo odrekli gostoljubja in jim radi omogočili, da bodo študirali na »svoji« univerzi v svojem jeziku.

V začetku ne bo malo težav tudi z učeniki v albanskem jeziku. Prvi korak za olajšanje tega pomanjkanja je bil pravkar storjen; zastopniki založbe »Rilindja« so v Tirani podpisali pogodbo o uvozu albanske beletristike (to ni prvič!) in tistih učbenikov, ki bi bili lahko uporabni tudi na Kosovem. Vsekakor se bo v bodočnosti razvilo določeno sodelovanje med tiransko in prištinsko univerzo in bo slednji pomoč rojakov prav tako potrebna in koristna kakor pomoč jugoslovanskih univerz.

Med bivanjem v Prištini sem se pred nekaj meseci pogovarjal z nekaterimi mladimi predavatelji s filozofske fakultete (nekateri so diplomirali v Ljubljani in še vedno tekoče govorje slovensko): Pravili so mi o ambicijah, ki jih goje. Njihova univerza naj bi postala znanstveno raziskovalno žarišče med drugim tudi na zgodovinskem področju. Tu vidijo svoje — nekoliko izjemno — mesto med balkanskimi univerzami. Slednje naj bi danes posvečale premo pozornosti balkanologiji; znanosti o usodi polotoka kjer so še vedno v veljavi najrazličnejši predsodki, ki branijo, da bi bili odnosi med narodi in državami na Balkanu tesnejši in bolj ustvarjalni.

Ze danes se v Prištini več mladih znanstvenikov ukvarja z zgodovino boja balkanskih narodov in posebej albanskega proti Turkom, nastajanja balkanskih držav in osciliranja med njimi in s svetom. Morda lahko prav znanstveniki mlade prištinske univerze store kaj za razvrednotenje nekaterih zgodovinskih mitov, pred katerimi verjetno ni imuna nobena »nacionalna« zgodovina v katerikoli balkanski državi?

ZA MEDICINSKO FAKULTETO IN PROTI NJEJ

Posebno poglavje pa je pravkar nastajajoča prištinska medicinska fakulteta. Morda je bila zahteva po tej fakulteti v zadnjih letih še močnejše izražena kakor težnja po lastni univerzi. Med lanskimi prištinskimi demonstracijami je bila med gesli, katerih večino lahko označimo za negativna in nesprejemljiva, zelo glasno poudarjena tudi zahteva po univerzi in še posebej po medicinski fakulteti.

Letos junija je pokrajinska skupščina sprejela zakon o ustanovitvi medicinske fakultete v Prištini. Ta zakon je predvideval, naj medicinska fakulteta beograjske univerze ustanovi matično komisijo, ki naj nato pripravi delovanje medicinske fakultete v Prištini. Sredi letošnjega novembra je prišlo v univerzitetnem svetu beograjske univerze — kakor je o tem poročala »Ekonomska politika« — do adverne konfrontacije mnenj, a brez soglasja.

Zastopniki fakultetnega sveta beograjske medicinske fakultete so v tej »konfrontaciji« pojasnjevali svoj sklep, da nočejo sodelovati v omenjeni matični komisiji, ki naj pripravi delovanje prištinske medicinske fakultete. Dekan dr. Borivoje Božović je ob tem med drugim dejal, da je v Jugoslaviji kar osem medicinskih fakultet, na katerih študira celih 16 tisoč študentov. Mednarodna norma pa naj bi bila: ena medicinska fakulteta na pet milijonov prebivalcev. Poudaril je tudi, da je zdravnikov pri nas veliko, da so mnogi ali brez zaposlitve ali pa odhajajo delat v tujino. Dodal je še, da nekatere naše medicinske fakultete nimajo dovolj ugleda ne doma in ne v tujini.

Nemara pa je prebivalcem Kosova, naj so te ali druge narodnosti, trenutno več do zdravstvenih kadrov kakor pa do ugleda? Če je zdravnikov v Jugoslaviji res veliko in so celo brezposelni ali pa odhajajo v tujino, se to na Kosovem ne čuti dovolj... Na dober milijon kosovskih prebivalcev pride le 444 zdravnikov; na enega zdravnika splošne prakse pa okrog 40 tisoč prebivalcev. Še posebej pa čutijo pomanjkanje specialistov; v vsej pokrajini so samo trije specialisti za nalezljive bolezni, samo dva neuropsihiatra in en sam epidemiolog.

Dr. Izedin Osmani, ki je bil leta 1946 edini študent albanske narodnosti na beograjski medicinski fakulteti (danes je direktor prištinske bolnišnice) mi je pripovedoval, da so zdravstveni kadri od drugod (iz ožje Srbije, Makedonije itd.) vsaj pri njih na Kosovem zelo nestalni; kakor da bi ne bili navajeni ali pripravljani — ne vsi — na najrazličnejše težave in na nujna žrtvovanja v izrazito nerazviti pokrajini, kjer so — če nič drugega — že osebni dohodki znatno nižji kakor kje drugje. Med zdravniki albanske narodnosti — je dejal dr. Osmani — gotovo ni brezposelnih ali takih, ki bi šli delat v tujino.

Po njegovem zahteva položaj na Kosovem od zdravnika ne le izključno zdravstveno, temveč precej širše delovanje, ki bi imelo tudi moralne, politične in nacionalne razsežnosti. To lahko uresničuje le tisti, ki je z večino prebivalcev pokrajine tesno povezan. To so lahko le zdravniki — Albanci. Ne gre le za zdravstveno pomoč, temveč za vsesplošno preporod, v katerem bo delež zdravnikov pomemben.

x x x

To je nekaj splošnih in le tu in tam nekoliko podrobnejših misli in vtisov izlučenih iz izredno kompleksne stvarnosti današnjega Kosova in Albancev v Jugoslaviji nasploh. Priča smo gibanju, ki že prerašča v pravi preporod dela starega evropskega naroda; preporod, ki ga ta narod doživlja v okviru SR Jugoslavije v svoji sekundarni matici. Simbolična krona nastajajočega preporoda, ki seveda nima zgolj narodnostnih razsežnosti, je tudi ustanovitev prištinske univerze.

PRIGODE

prostitutka petronija postopa po pločniku pred pošto potem pogleda proti promenadi pogleda prav pozorno POZOR prihaja profesor prirodopisa peter paternošček profesor prirodopisa peter paternošček pogleda proti pošti pospešeno prekorači prehod pride pred pošto pristopi pa pozdravi prostitutko petronijo

— pozdravljena prijateljica

— pozdravljeni profesor

profesor prirodopisa peter paternošček prime prostitutko pod pazduho pa pravi

— pojdiva proti petričku prijateljica petronija pa popijva par pelinkovčkov potem pa pojdiva proti parku

prostitutka petronija pozorno pogleda profesorjev pokrpani plašč pa praša

— premoreš par pettisočakov

profesor prirodopisa peter paternošček precej pozna na pijandura prestrašeno pogleda prostitutko petronijo potem pravi

— poslušaj prijateljica petronija počakaj prvega puf

PROFESORJA

prinaša prostitutkam premoženje

prostitutka petronija porine poznanega pijanca pa perverzneža profesorja prirodopisa petra paternoščka preč profesor peter paternošček ponovno pristopi prične pregovarjati prostitutko petronijo

— poslušaj prijateljica puf — premoženje prihodnosti prvega prinesem prijateljici petroniji pet pettisočakov pomisli petronija pet pettisočakov

prostitutka petronija pa podivja prične preklinjati

— pičkež pohotni poberi pete pa pojdi PA PRECEJ profesor prirodopisa peter paternošček prestrašen pobegne proti pasaži potem pomisli

— pojdem pred postajo pa poiščem poceni prostitutko preobilnih prsi prekorači pasažo pa pridá — prostitutko parižanko

premalo premožni poznani pijanec pa perverznež profesor prirodopisa peter paternošček pospešeno pasažira prehrano pa park pred pravosodno palačo pospešeno pobira pot pod pete pa precej pride pred postajo pri priči poišče prostitutko parižanko pa praša

PRIRODOPISA

— pridi prijateljica pa poveseš prevaranega pa petičnega profesorja

prostitutka parižanka pa pravi

— prvo piati piče

profesor prirodopisa pa priznana pijandura peter paternošček pelje prostitutko parižanko proti peronu pa popijeta ponekateri pelinkovec potem popije profesor peter paternošček pivo pa pravi

— pojdiva prijateljica

— preko puta pravi prostitutka parižanka profesor prirodopisa peter paternošček pelje prostitutko parižanko proti parku »preko puta« prav precej poskuša profesor prirodopisa peter paternošček pošlati prostitutko parižanko po prsni prostitutka parižanka pusti pa prime profesorjeva penisa potem pride

pero parižanin prostitutkin prijatelj pa pretepe profesorja prirodopisa petra paternoščka prostitutka parižanka pa pobere profesorju petru paternoščku preostanek premoženja potem prostitutka parižanka pa prostitutkin prijatelj pero parižanin pobegneta

PETRA

prevarani profesor prirodopisa pa poznani perverznež pa pijandura peter paternošček pobere plašč pa požuga

— preklete prasice policijske postaje pričakujejo podobnih

potem poktiče pomoč

— pomoč pomoč primite prevarantsko prostitutko profesor pošteno plača prostitutki pijačo prostitutka pa prevari poštenega profesorja potem primite prekletega pretepača pomagajte prevaranemu profesorju povrnite preubogemu profesorju premoženje

— pomoč pomoč

potem pride policijska patrula poveljnik policijske patrle povpraša

— kva pa je

pa pokvari prelepo povest.

Tomaž Kralj

PATERNOŠČKA

Slišano v servisu MK

... če dekleta delajo samomore, je to samo zato, ker se premalo ukvarjajo z ročnim delom! Vse več bi morale plesti, kvačkati, vbadati...

He used to be a hippie.

Stanislav Kostka zgled hippijev

Pred 400 leti umrl poljski študent more biti zgled za vse hippije in vse mlade, ki so nasprotniki konformizma. To je dejal jezuitski general Pedro Arrupe ob spominski božji službi v rimski cerkvi sv. Andreja, kjer počivajo zemeljski ostanki sv. Stanislava Kostka. Svoje besede je utemeljeval Arrupe s tem, da je ta poljski plemič hotel na vsak način nekonformistično živeti. Odklanjal je buržujski način življenja svojega brata, s katerim sta skupaj študirala na Dunaju. Zapustil je domače in v berača preoblečen prehodil 1500 kilometrov dolgo pot peš v Rim. Ista odločnost, kot je bila v Stanislavu Kostku, isti pogum upreti se okolici, je v številnih današnjih hippijih. V Stanislavu lahko najdejo sorodno dušo, ki jim postane lahko vzor v njihovem življenju.

družina ● 24 - 1969

KJE (KAKO) DOBITI ŽENSKO

Naša posvetovalnica nadaljuje svoje poslanstvo svetovati in pomagati študentom, ko se bodo podajali na pot seksualnih dogodivščin, da bodo po njej hodili z gotovim korakom, brez velikih ovinkov, problemov, zaprek!

Danes hočem svetovati vsem, ki nimajo ženske ali sami ne vedo, kako bi prišli do nje in kje v Ljubljani se ta problem da rešiti. Predvsem naj bodo ti napotki v pomoč novopečenim študentom, ki se še ne spoznajo na takšne zadeve.

Ljubljansko družabno življenje se namreč odvija in razvija v glavnem po lokalih, bifejih, slaščičarnah, zato bom opisal predvsem njih, se pravi občinstvo, ki je v njih. Da bi kdo prišel do ženske v gledališču, na koncertu, umetnostni galeriji, je preveč iluzorno iz preprostega razloga, ker so takrat vsi tako zatopljeni v uživanje umetnosti, da še časa nimajo, da bi se razgledovali naokrog!

Vendar pozor, prosim! Vsak lokal ima svoj karakter, je skoraj zaključena celota, zato je vsak nov obiskovalec vsiljivec in že ob prihodu ga do kosti prevrtajo oči gostov, hoteč ga že na prvi pogled opredeliti. Torej že ob prihodu glavo pokonci, hlače navzven in samozavestno korakajte, dokler boste pač vzdržali!

EVROPEJCEK: srednješolke, predvsem gimnazijke. Starši imajo najmanj vikend v Piranu, vse so oblečene v Italiji. Brez dolgih las, brade in drugih novejših atributov moškosti in ugleda nimaš kaj »praskati«. Če si brez tega, imej zunaj vsaj avto, lahko tudi očetov (najmanj 1600 ccm). Če hočeš veljati za glavnega: hodiš v disco-klub, bil si že trikrat na Švedskem, kadil si že hashis (trenutno ga nimaš), nedočinost si izgubil pri štirinajstih s prijateljico svoje mame, denarja imej, kolikor mogoče dosti, ne bodi škrt, vsaj ne, ko te one gledajo. Bodi FRAJER, četudi si ves mozoljast!

NA-Ma: v glavnem glej zgoraj, le ne na takšni ravni.

PERANT: zelo mešana izbira — šola za oblikovanje (te so najboljše oblečene v Ljubljani), ekonomska (fakulteta in srednja šola), gimnazijke iz Šubičeve, filozofska fakulteta (vulgo »učel-faks«) in še nekaj svobodnih poklicev. Te so precej svobodne v vseh pogledih, najboljši lov so bruculje — lahko jih blefiraš z očetom izvršnikom, obrtnikom, umetnikom, kar jim pač najbolj ustreza. Potrudi se — velika konkurenca!

SUMI: dober prostor, zelo različne ženske, predvsem študentke. Stvar lahko urediš brez velikih stroškov (kavica, sok)! Tesen prostor je dober izgovor za navezavo stikov. Rahlo boemski tipi so v prednosti.

BAR JULIJA: Tu boš težko prišel do česa, sem je namreč že treba priti z žensko!

PLATANA: To je najnovejši center. Odkar ima tu svoje prostore pesniški sindikat 443, so seveda svoje oboževalke pripeljali s seboj. Tu ti pomaga le poznanstvo s katerim od že prej omenjenih sindikalistov! Ostale pa pripadajo svetu export—import businessa, tam ni veliko možnosti na uspeh!

BAR OPERA (MESING): Zadnje čase je nekoliko nazadoval. POP-deklice, bodoče manekenke, fotomodeli čakajo, da jih bo TOF odkril za naslovno stran Antene. Za takšne je najbolje, če imaš čez rame obešen fotoaparati, še bolje dva (ampak pazi, da ne boš zgledal kot turist)!

BISTRO SLON: To pa je le za najbolj spretni! Kot študent nimaš dosti upanja, razen, če nisi študent samo tako, da imaš obrt prijavnjeno pri Servisu, ali pa si potomec stare, plemenite ljubljanske rodbine!

Torej dragi študentek, če ti vsi doslej navedeni nasveti ne morejo pomagati, potem vem še za eno možnost, ki je vedno na mestu: izposodi si za golaž in malo pivo in v Kolodvorsko. Tisočletna institucija, uporabljena in preizkušena že od naših očetov, dedov, pradedov, prapradedov, tudi tebi ne ob odrekla! Obilo uspeha in manj onaniranja želim!

Vaš seXY

PO - SPOLNOST - IMO SE !

Spolnost ni abstraktni pojem, ker predstavlja v celoti simbiozo oblike in vsebine. Lahko pa spregledati, če bomo spregledali vsebino, da nam spolnost udari v obraz (obraz zaslepljenih), se obrne proti nam: in po vseh zakonih, ki jih imamo, se bomo branili in jo uničili.

Študentski list TRIBUNA

izdaja št. 1
za eno leto naslednjih števk
PO-SPOLNOST-IZACIJO

V pomočnikom izvirnih slovenskih izdelkov tovrstne tematike in ker želimo zapomniti praznino, ki je nastala, bomo objavili vsak dober prispevek (poeza, pesnivo, zgodba, risbica, izvirno mišic, maksima, gleso, nagovor, pogovor, pesnico, filozofski ali sociološki traktat, epigram, sresen, antirealističen iskrien domeročno). Pričakujeemo, da nas bodo avtorji do gola zasuli s po-spolnost-iko! Prispevke pošljite na uredništvo Trg revolucije 1/H. Vsak kd ima še kakšno tovrstno idejo, naj predaaga stran je se zglati na TRIBUNI, Ljubljana.

1. Boris Cizej
2. Milica Dekleva
3. Marko Svabič

PROJEKT FOTOGRAFIJA

Fotografija je eden izmed načinov človeškega izražanja. Fotografija je lahko tudi umetnost. Fotografija je danes lahko samo šarlatanstvo in samozadovoljstvo.

Smo šarlatani ali smo zadovoljni s tem, kar je pred nami. Je naša fotografija umetnost ali obrt. Kaj je umetniška fotografija. Kaj so izdelki, ki se razstavlajo na razstavih umetniške fotografije. Kaj so izdelki, ki jih gledate v časnikih in revijah. Imajo ti izdelki v sebi kaj kreativnosti. Kaj je v fotografiji kreativnost. Kdo določa prostor pri revijah in časopisih za fotografije.

KJE JE NASHA UMETNIŠKA FOTOGRAFIJA

Je zaprta v ozke meje slovenstva ali išče tudi sodobna pota. Kakšen je odnos slovenske umetniške fotografije do jugoslovanske umetniške fotografije. Kje smo Jugoslovanci v umetniški fotografiji. Spi-mo ali se nam posreči kdaj ustvariti vrednejša dela. Kaj pomenimo Slovenci, preko naše umetniške fotografije, svetu.

KAJ DAJE UMETNIŠKA FOTOGRAFIJA REPORTERSKI FOTOGRAFIJI

Kdo so ljudje, ki nas pitajo z osladnimi fotografijami. Kdo so ljudje, ki fotografirajo za nas. Izhajajo iz umetniške fotografije ali iz obrti. Ali imamo uredniške fotografije. Zakaj se revije poslužujejo cenениh metod poneumljanja ljudi tudi preko fotografije.

RAZMEJIMO IN OVREDNOTIMO FOTOGRAFIJO

ker bomo šele tedaj lahko gradili naprej. TRIBUNA daje možnost vrednotenja naše fotografije s tem, da razpisuje projekt FOTOGRAFIJA. Vse izdelke, pismene in slikovne, pošljite na uredništvo TRIBUNE, trg revolucije 1-II, do 15. marca.

MEDVED NE TELOVADI

A. M. je izjavil, da je prenehal telovaditi z ekspandrom, raztezalnikom za krepitev mišic, ker mu je le-ta vedno preščipnil dlake na prsih.

Komunistom ne sme, kljub svobodi tiska in govora, biti vseeno, kaj delajo naši kulturniki, kakšni crtani romani in pornografski zveščki, ki jih je vedno več na našem trgu, zastrupljajo našo doraščajočo mladino, saj ta množično sega po nji, in kdo uči našo mladino.

HELENA KRONOVSEK

Lepo prosimo vse kulturnike, ki sodelujejo v pornografskih revijah ali pa izdajajo crtane romane, neka se kmalu javijo na Tribuni, da bomo en mal sodelovali. Prfoksi pa naj gledajo, kaj delajo!

Družini

V znak globoke hvaležnosti za obilno hvalo, ki nam je bila naklonjena od verskega lista in v goreči želji po še tesnejšem sodelovanju predlagamo:

— da uredništvo Tribune uredi veličnočno številko Družine

— uredništvo Družine pa prvomajsko številko Tribune

Protiv svih budućih demonstracija

STUDENTIMA, pogotovo, demonstracije nisu, i nisu bile, potrebne. Oni imaju inostranstvo, petokrevetne sobe, prve redove u bioskopskim salama, stajanje u održanim trolejbusima, autobusima, tramvajima i čekaonicama. Studenti mogu da misle svojim glavama, a treba da misle o svojim glavama. Oni ne proizvode novčanice, pozivnice za prijeme, hartiju za novine, poštanske marke. Ne zarađuju lični dohodak u znoju svojih lica, ne sakupljaju autograme poznatih glumica i fudbalera. Oni imaju svoje debele knjige iz kojih uče noću. Demonstracije samo škode njihovim organima za varenje, ledima i hipofizama.

Radnici, seljaci, činovnici, osnovnoškolski i studenti, istorija je vaša majka, vratite se u njenu utrobu.

Mir pepelu vašem i pepelu budućnosti.
M. Josić
(STUDENT — BEOGRAD)

Prešeren, Cankar in TV

Slovenska televizija je imela tri tedne po magnetoskopskem snemanju na sporedu oddajo o novi podobi dr. Franceta Prešerna. Sedaj smo izvedeli, da kulturna redakcija z vso vnemo pripravila še eno podobno oddajo, toda tokrat o Ivanu Cankarju, odkritju Marcarija Svillgoja in Tribune. Upamo, da bo oddaja uvrščena v program vsaj leto dni po snemanju.

Avtobiografija

Zvedeli smo, da gospod ALEKSANDER COLNIK pripravlja nekakšno antologijo pogovorov s prominentnimi slovenskimi znanstveniki in umetniki. Knjiga bo nekaj izjemnega — vsaj za slovenski visokointelektualni prostor — saj bo kot zvrst pesnjenja prva pri nas. Antologija bo namreč v bistvu avtobiografija, ki bo avtorja pokazala v jarki luči in iz najrazličnejših zornih kotov skozi pogovore in polemike naših duhovnih velikanov. Čeprav to še ni uradno sklenjeno, se že govori, da bo založnik te znamenite knjige Slovenska akademija znanosti in umetnosti, denarno podporo pa je obljubil tudi PEN klub v Ljubljani, s tem, da bo enovečerni zaslužek svojega bifeja odstopil gospodu COLNIKU. Ker Tribuna podpira vsako novost, želi avtorju pomagati: brezplačno si lahko ogleda arhiv Tribune in iz njega izpiše vse podatke, članke in pohvale, ki mu bodo v pomoč pri izoblikovanju njegove prave podobe.

O NOvem PREŠERNU

Po branju zadnjih dveh sobotnih prilog Dela (prispevka Skodlarja in Bordona), smo še bolj prepričani o genialnosti prof. Marina. Zato najodločneje zahtevamo, da se ga čimprej sprejme v Akademijo znanosti in umetnosti in da se mu podeli častni doktorat ljubljanske univerze.

ČSSR

Pričakujemo, da bodo v ČSSR v kratkem prepovedali tudi ljudstvo.

MI TO SAMI

(Klašnja, radnik na parkiralištu kod spomenika Svetozaru Miletiću, četrdesetih godina)

Šta je za Vas samoupravljanje?

Mi to sami. Što se tiče samoupravljanja mi to sami, eto. Mislim, naš kolektiv, mislim, naša celina radnika koji smo ovde na parkiralištima, mi to sami očistimo, sami organizujemo kad čemo da radimo, kad bi bilo bolje, kako dia da zameni koga i mislim da nemamo nikad problema da bi nama neko trebalo dia nam kaže. Mi to sami takve stvari... danas smo čistili drugi parking. Sve smo se složili. Ja mislim da je samoupravljanje svest radnika da mora sam, da mu ne treba neko da bi ga vukao za rukav da mu kaže radi to i to. Znaš svoje radno mesto, znaš svoje radne časove, koliko moraš da budeš, mislim da je to dovoljno.

Humoristu

Uredništvo Tribune čestita stanovskemu kolegu Slavku Preglu oib njegovim humorističnim poroki s humoristično nevjesto in mu želi uspešen humorističen zakon!

Študentski list TRIBUNA urejajo:

Milan Dekleva, Stanko Hočevar, Jože Konc, Andrej Medved, Jaro Novak, Marko Pogačnik (likovni urednik) Marko Slodnjak, Slavko Splihal, Tone Štojko (urednik fotografije), Sašo Srot (odgovorni urednik), Marko Svabič, Dušan Tršar (tehnični urednik, Peter Kuhar (lektor).

TRIBUNA — Izdaja 10 SSI ljubljanskih visokošolskih zavodov — Uredništvo in uprava Trg revolucije 1/II — Telefon 21-280 — Tekoči račun 501-8-78-1 — Letna naročnina za študente 15 din, za ostale 20 din — Cena posameznega izvoda 1 din — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Tiska CGP »Delo« Ljubljana, Tomšičeva 1, telefon 23-522 — Poštnina plačana v gotovini.